

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Riina Mannismäki

Akaan kaupungin Toijalan taajaman päiväkodeissa olevien lasten huoltajien näkemyksiä ja mielipiteitä lapsen ja ikäihmisen välisestä yhteistyöstä

Lapsen ja ikäihmisen välinen yhteistyö

Opinnäytetyö
Syksy 2022
Geronomi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Tutkinto-ohjelma: Geronomi (AMK)

Tekijä: Riina Mannismäki

Työn nimi: Akaan kaupungin Toijalan taajaman päiväkodeissa olevien lasten huoltajien näkemyksiä ja mielipiteitä lapsen ja ikäihmisen välisestä yhteistyöstä

Ohjaaja: Maria Valli

Vuosi: 2022

Sivumäärä: 54

Liitteiden lukumäärä: 3

Tämän geronomi (AMK) -tutkinto-ohjelmaan kuuluvan opinnäytetyön aiheena on lapsen ja ikäihmisen välinen yhteistyö. Kohdeorganisaationa toimi Akaan kaupungin varhaiskasvatus. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Akaan kaupungin Toijalan taajaman kolmessa päiväkodissa olevien lasten huoltajien näkemyksiä ja mielipiteitä lapsen ja ikäihmisen välisen yhteistyön merkityksestä sekä varhaiskasvatuksen roolista lapsen ja ikäihmisen yhteistyön mahdollistajana.

Tämä tutkimuksellinen opinnäytetyö toteutettiin osittain kvantitatiivisena ja kvalitatiivisena tutkimuksena. Tutkimus toteutettiin Toijalan taajaman kolmen päiväkodin varhaiskasvatusta käyttävien lasten huoltajille suunnattuna kyselynä marraskuussa 2021. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin paperista kyselylomaketta, joka jaettiin päiväkotien henkilöstön toimesta 90 huoltajalle. Huoltajat vastasivat kyselylomakkeeseen anonyymisti ja vastausprosentiksi muodostui 46 %.

Tutkimustulokset osoittivat, että huoltajat pitivät tärkeänä lapsen ja ikäihmisen välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta, sekä näkivät osaltaan varhaiskasvatuksen roolin tärkeänä yhteistyön mahdollistajana. Tutkimustuloksista oli pääteltävissä, että lasten huoltajat korostivat ja pitivät erittäin tärkeinä sensitiivisiä arvoja lapsen ja ikäihmisen välisessä vuorovaikutuksessa, mutta myös perinteiden ja arvojen siirtäminen sukupolvelta toiselle koettiin merkityksellisenä.

¹ Asiasanat: ikäihmiset, varhaiskasvatus, sukupolvet, osallisuus, strategia

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Degree programme: Elderly Care

Author: Riina Mannismäki

Title of thesis: The point of views and opinions of the guardians of children in the ECEC centers in the district of Toijala in the city of Akaa regarding cooperation between children and elderly

Supervisor: Maria Valli

Year: 2022

Number of pages: 54

Number of appendices: 3

The subject of the thesis was cooperation between children and elderly. The target organization was the early childhood education of the city of Akaa. The aim of the thesis was to study point of views and opinions of the guardians of children in three early childhood education and care (ECEC) centres in the district of Toijala in Akaa, regarding the importance of cooperation between children and elderly and the role of early childhood education as an enabler of cooperation between children and elderly.

The thesis was carried out by utilizing quantitative and qualitative research methods. The research was carried out as a survey addressed to the guardians of children in early childhood education at three ECEC centres in the district of Toijala in November 2021. A questionnaire printed on paper was used as the data collection method. The hard-copy forms were distributed to 90 guardians by the daycare personnel. The guardians answered to the questionnaire anonymously and 38 forms were accepted to the research.

The research results showed that the guardians considered cooperation and interaction between the children and the elderly to be important. Moreover, the guardian mentioned that the role of early childhood education is important as an enabler of cooperation. From the results, it was concluded that the children's guardians emphasized and considered sensitive values to be highly important in the interaction between the children and the elderly. In addition, the transfer of traditions and values from one generation to the next was perceived as meaningful.

¹ Keywords: elderly, early childhood education and care (ECEC), generations, involvement, strategy

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo	5
1 JOHDANTO	7
2 IKÄIHMISET YHTEISKUNNASSAMME	9
2.1 Isovanhemmuus	11
2.2 Sukupolvien yhteys	12
3 YHTEISÖLLISYYS JA OSALLISUUS	14
4 AKAAN KAUPUNGIN VARHAISKASVATUS	16
4.1 Laaja-alainen osaaminen	17
4.2 Varhaiskasvatus yhteistyökumppanina	19
4.3 Akaan kaupungin strategia ja toimintaa ohjaavat arvot	20
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	24
5.1 Tutkimusmenetelmä	24
5.2 Aineiston analyysi	25
5.3 Luotettavuus ja eettisyys	26
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	27
7 PÄÄTELMÄ	44
8 POHDINTA	48
LÄHTEET	50
LIITTEET	54

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuva 1. Two old friends taking a stroll through the fields, talking about old times (Umstätter).	10
Kuvio 1. Akaan kaupungin strategia - Visio 2026: Sujuvan arjen Akaa (Akaan kaupunki, i.a.-a).....	21
Kuvio 2. Kysymys 1. Kyselyyn vastanneen huoltajan lapsen ikä (n=38).	27
Kuvio 3. Kysymys 2. Lapsella on elossa olevia isovanhempia yhteensä.....	27
Kuvio 4. Kysymys 3. Yksi tai useampi lapsen isovanhempi on yli 65-vuotias.....	28
Kuvio 5. Kysymys 4. Lähin isovanhemmista asuu (etäisyys kilometreinä).	28
Kuvio 6. Kysymys 5. Kuinka usein lapsi tapaa jonkun isovanhemmistaan?	29
Kuvio 7. Kysymys 6. Millä muulla tavoin lapsi on yhteydessä isovanhempiinsa?	30
Kuvio 8. Kysymys 7. Mitä lapsi tekee isovanhempiensa kanssa?	30
Kuvio 9. Kysymys 8. Lapsen ja isovanhemman välisessä vuorovaikutuksessa toteutuu.	31
Kuvio 10. Kysymys 9. Lapsi on tekemisissä isovanhempien kanssa mielestäni.....	32
Kuvio 11. Kysymys 10. Kuinka usein lapsi tapaa ikäihmisiä?.....	33
Kuvio 12. Kysymys 11. Mitä kautta yhteyksiä lapsen ja ikäihmisen / ikäihmisten välille on syntynyt?	34
Kuvio 13. Kysymys 12. Millaisissa tilanteissa lapsi tapaa ikäihmisiä useimmiten?	34
Kuvio 14. Kysymys 13. Mitä lapsi tekee ikäihmisen / ikäihmisten kanssa?	35
Kuvio 15. Kysymys 14. Lapsen ja ikäihmisen / ikäihmisten välisessä vuorovaikutuksessa toteutuu.	36
Kuvio 16. Kysymys 15. Lapsi on tekemisissä muiden ikäihmisten kanssa mielestäni.	37

Kuvio 17. Kysymys 16. Toivoisin lapsen tapaavan ikäihmisiä. Voit valita useamman vaihtoehdon.....	38
Kuvio 18. Kysymys 17. Minkä tahon toivoisit järjestävän toimintaa, missä lasten ja ikäihmisten vuorovaikutus toteutuu?	38
Kuvio 19. Kysymys 18. Millaista lapsia ja ikäihmisiä yhdistävää toimintaa toivoisit järjestettävän?	39
Kuvio 20. Kysymys 19. Rastita kumpi vaihtoehto huoltajan näkökulmasta olisi sinulle mieluisampi.	40
Kuvio 21. Lasten vastaukset kuvatehtävään teemoittain.....	40
Kuvio 22. Kysymys 4. Lähin isovanhemmista asuu (etäisyys kilometreinä) ja 5. Kuinka usein lapsi tapaa jonkun isovanhemmistaan?.....	42
Kuvio 23. Kysymys 4. Lähin isovanhemmista asuu (etäisyys kilometreinä) ja 11. Mitä kautta yhteyksiä lapsen ja ikäihmisen / ikäihmisten välille on syntynyt?.....	43
Kuvio 24. Lapsen ja ikäihmisen välinen vuorovaikutus.	45
Kuvio 25. Lapsen ja ikäihmisen yhteistyön ulottuvuuksia.....	46
Taulukko 1. Kuvatehtävän vastauksien teemoittelua.	41

1 JOHDANTO

Ennen geronomiopintojani työskentelin Akaan kaupungin varhaiskasvatuksen lastenhoitajana. Geronomiopintojeni kautta oma kiinnostukseni ja aikaisempi työkokemukseni kohtaavat lapsen ja ikäihmisen sukupolvia yhdistävässä toiminnassa. Päädyin valitsemaan opinnäytetyöni aiheen lapsen ja ikäihmisen välisestä yhteistyöstä, koska koen sukupolvien kohtaamiset yhteiskunnassamme tärkeinä ja elämää kunnioittavana. Ikäihmisen ja lapsen yhteinen tarve on tulla kuulluksi, kohdatuksi sekä osalliseksi yhteiskunnassamme.

Suomalaisia väitöskirjoja sukupolvia yhdistävästä toiminnasta löytyy vähän. Tuulikki Ukkonen-Mikkolan (2011) väitöskirja Sukupolvien kohtaamisia lasten ja ikäihmisten yhteisessä palvelukeskuksessa tuo esille positiivisia vaikutuksia tarkastellessaan lasten ja vanhusten yhteisen päiväkeskuksen toimintakulttuuria. Ukkonen-Mikkolan tutkimuksessa yhteisenä merkityksenä kaikille osapuolille nousi mahdollisuus yhteisöllisyyden kokemukseen sekä yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisääntymiseen osallistujien keskuudessa.

Opinnäytetyöni kohdeorganisaatio on Akaan kaupungin varhaiskasvatus. Akaassa on kahdeksan kunnallista päiväkotia ja yksi yksityinen Norlandia Päiväkodit Oy:n ostopalvelupäiväkoti, sekä kahdeksan omassa kodissaan toimivaa perhepäivähoitajaa. Lapsia varhaiskasvatuksessa on yhteensä n. 550 ja henkilöstöä n. 100.

Kukin yhdeksästä päiväkodista on kävelymatkan etäisyydellä vanhusten palvelutaloista. Akaassa toimii neljä kunnallista tehostetun palveluasumisen yksikköä ja kaksi yksityistä tehostetun palveluasumisen yksikköä. Päiväkotilasten ja vanhusten palvelutalon asukkaiden välinen yhteistyö Akaassa on ollut aikaisemmin pienimuotoista, mutta osittain säännöllistä, kuten esimerkiksi lasten vierailut vanhusten palvelutaloissa joulun aikaan. Tärkein yhteistyön muoto on ollut päiväkodeissa vietetty isovanhempien aamupäivä tai yhteinen joulukirkko.

Ikäihmisten määrä kasvaa Akaassa, kuten muuallakin Suomessa. Akaan ja Urjalan yhteistoiminta-alueen suunnitelmassa ikääntyneen väestön tukemiseksi 2021–2023 (2021, s. 4) todetaan, että iäkkään väestön hyvinvoinnin turvaaminen on kunnan velvollisuus. Keskeisenä hyvinvoinnin ulottuvuutena nähdään ikäihmisten osallisuus ja toimijuus.

Varhaiskasvatusta käyttävien lasten huoltajien osallisuus ja osallistaminen varhaiskasvatuksen sisältöihin on ollut avainasemassa laadittaessa paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa,

mikä otettiin käyttöön 1.8.2022. Akaan varhaiskasvatuksen johto näki tarpeelliseksi ja mielenkiintoiseksi päänavaukseksi, että aihepiiriä huoltajien näkökulmat huomioivalle yhteistyölle varhaiskasvatuksen ja ikäihmisten välille tutkittaisiin lähemmin. Näin ollen tämän opinnäytetyön, joka sisältää kyselytutkimuksen, tarkoituksena on selvittää Akaan kaupungin, Toijalan taajaman päiväkodeissa olevien lasten huoltajien näkemyksiä ja mielipiteitä lapsen ja ikäihmisen välisen yhteistyön merkityksestä, laadusta, määrästä ja yhteistyön tahosta. Ikäihmisellä tässä opinnäytetyössä tarkoitetaan lapsen yli 65-vuotiaita isovanhempia (kaikki isovanhemmat ylenevässä polvessa: isovanhemmat, isoisovanhemmat jne.) ja muita yli 65-vuotiaita henkilöitä, kuten muut kaukaisemmat sukulaiset kuin lapsen omat isovanhemmat, naapurit tai muuta kautta kohdatut ikäihmiset. Nimettömänä suoritettava vapaaehtoinen kyselytutkimus Akaan kaupungin varhaiskasvatusta käyttävän lapsen huoltajalle/huoltajille, antaa päättäjille tietoa siitä, miten tärkeänä huoltajat näkevät lapsen ja ikäihmisten välisen yhteistyön ja sukupolvien kohtaamisen. Huoltajien näkemyksiä lasten ja ikäihmisten välisestä yhteistyöstä on tutkittu melko vähän, joten opinnäytetyöhöni tehdyn kyselyn merkitys on siltä osin merkittävä.

Tänä päivänä lasten ja ikäihmisten välisen yhteistyön positiiviset vaikutukset on nähty kehittämisen kohteena laajemmin yhteiskunnassamme, sekä otettu huomioon ympäristön ja asumisen suunnittelussa. Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030 kertoo monisukupolvisen ja yhteisöllisen asumisen lisäävän ikääntyneiden osallisuutta ja turvallisuuden tunnetta, sekä edistävän yhteisöllisyyttä (STM, 2020a).

Opinnäytetyön tavoitteena on myös nostaa lasten ja ikäihmisten välisen yhteistyön mahdollisuudet keskiöön tulevaa päiväkotirakentamista ajatellen. Akaan varhaiskasvatuksen palveluverkosto uusiutuu lähivuosina, koska osa päiväkotikiinteistöistä on korvattava oppimisympäristöiltään nykyaikaisilla, terveellisillä ja turvallisilla rakennuksilla. Kyselytutkimuksen kautta haluttiin lisäksi saada huoltajien näkökulmaa varhaiskasvatuksen roolista tarjota heidän lapsilleen ja ikäihmiselle paikka, missä yhteistyö olisi mahdollinen. Mahdollisesti tämä tarkoittaisi kunkin päiväkotikiinteistön tarkastelua lapsen ja ikäihmisen välisen yhteistyön mahdollistajana.

2 IKÄIHMISET YHTEISKUNNASSAMME

Suomen väestö ikääntyy, mikä johtuu pienestä syntyvyydestä ja elinajan odotteen kasvusta. Ikääntyvän väestön huomattava kasvu tulee nostamaan väestöllistä huoltosuhdetta tulevaisuudessa. Tällä tarkoitetaan lasten ja vanhuseläkeikäisten suhdetta työikäisen väestön määrään (Tilastokeskus, 2021).

65 vuotta täyttäneitä Suomessa oli vuoden 2019 lopussa 1 231 274 (Tilastokeskus, 2020). Ikääntyvässä väestössämme on toimintakyvyltään, terveydentilaltaan ja taloudellisilta mahdollisuuksiltaan erilaisessa tilanteessa olevia ihmisiä, jotka edustavat mahdollisesti myös eri kulttuurisesta ja uskonnollisesta taustasta tulevia sekä eri seksuaalivähemmistöjä. Suurten ikäluokkien saapuminen sosiaali- ja terveystalveluiden piiriin todennäköisesti tulee muokkaamaan toimintaympäristöjä ja edellyttämään monialaista osaamista sekä monialaista yhteistyötä eri toimijoiden välillä.

Väestön ikääntyminen tulkitaan usein julkisessa keskustelussa ongelmalliseksi yhteiskunnalle ja rasitteeksi nuoremmille sukupolville. Holmilan mukaan (2022, s. 85) hedelmällisempää olisi oivaltaa, miten suhteissaan eri ikäiset vaikuttavat toisiinsa myönteisellä, kulttuuria kehittävällä tavalla, muodostaen menneen ja tulevan yhdistävän kokonaisuuden. Viime kädessä, myönteinen kuva ikääntyneestä ihmisestä on edellytys ikäihmisen hyvinvoinnille ja osallisuudelle yhteiskunnassa (Helin & Von Bonsdorff, 2013, s. 437.) Jotta ikäihmisissä tunnistettaisiin tänä päivänä yhä enemmän voimavaroja ja vahvuuksia pelkkien rajoitteiden sijaan, nuorempien sukupolvien tulisi yhteiskunnassa lähentyä ikääntyneitä niin, että heidät voitaisiin tuntea henkilökohtaisemmin. Tämä edellyttäisi kulttuurimuutosta, mihin voitaisiin vaikuttaa myönteisesti jo varhaiskasvatuksen taholta.

Tässä opinnäytetyössäni käytän termiä ikäihminen, koska se mielestäni kuvaa tutkimukseni kohderyhmää, eli yli 65-vuotiaita parhaiten. Määritelmä ikäihmiselle vaihtelee eri lähteiden mukaan, mutta esimerkiksi Suomen lainsäädännössä ikääntyneellä väestöllä tarkoitetaan vanhuuseläkkeeseen oikeutettavassa iässä olevaa väestöä, eli yli 65-vuotiaita henkilöitä (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista 980/2012).

Jos määrittelemme ikääntymistä, voimme nähdä sen sijoittuvan jopa ikähaitariin 55–100-vuoden välille, mihin mahtuu hyvin erilaisia ihmisiä. Oleellista onkin huomata, että ikäihmiset

eivät ole samanlainen yhtenäinen massa, vaan joukossa on useita eri sukupolvia omine yksilöllisine kokemuksineen ja elämänvaiheineen (Jämsén & Syrjäläinen, 2017, s. 41).

Ikääntymistä kuvaillaan ihmisen elämänsä mittaisena tapahtumana, jossa ilmenee biologisia, psyykkisiä ja sosiaalisia muutoksia, mutta myös voimavaroja ja jatkuvuutta. Viimeisten vuosikymmenten saatossa yli 65-vuotiaiden suomalaisten terveet ja toimintakykyiset elinvuodet ovat selkeästi lisääntyneet, niin ikään terveen ja toimintakykyisen elinajanodotteen oletetaan lähivuosina edelleen pidentyvän (Sihvonen ym., 2013, s. 70).

Toisaalta on huomattava, että kaikki eivät ikäänny terveenä ja toimintakykyisenä, vaan esimerkiksi muistisairaiden ihmisten määrä on alati lisääntyvä. Siksi on peräänkuulutettava vastuutamme kaikista kanssaihmisistä. Muistisairaus koskettaa yhä useamman suomalaisen elämää läheisenä tai omaishoitajana, siten on selvää, että muistisairaajat ihmiset näyttäytyvät myös nuoremmille sukupolville eri elämänvaiheissa. Muistisairaana elämänlaatua tulisi vaalia muistisairaana hoitopolun kaikissa vaiheissa. Yhteiskunnalta edellytetään oikeanlaista asennetta, avoimuutta ja ymmärrystä muistisairasta kohtaan, että itsemääräämisoikeus, elämän merkityksellisyyden ja osallisuuden kokemus säilyvät ihmisellä diagnoosista huolimatta.

Keskeiseksi tavoitteeksi onnistuneelle ikääntymiselle määritellään riittävä terveys ja toimintakyky, jotka mahdollistavat aktiivisena vanhenemisen ja osallistumisen itselle tärkeisiin asioihin. Aktiivisena vanhenemisella tarkoitetaan jatkuvaa osallisuutta sosiaaliseen, taloudelliseen, kulttuuriseen, henkiseen ja yhteiskunnalliseen toimintaan, tarkoittamatta kuitenkaan pelkästään fyysistä aktiivisuutta tai työn tekoa, sillä toiminnanvajauksestaikin kärsivä voi edelleen olla aktiivinen toimija omassa perheessään ja yhteisössään (Rantanen, 2013, s. 414).

Ikäihmisten terveiden ja toimintakykyisten vuosien lisääntyminen on luonut uusia arvokkaita ja merkityksellisiä mahdollisuuksia yhteiskunnassa eri-ikäisten kanssakäymiselle. Näitä ovat esimerkiksi isovanhempien panos lastenlastensa hoitamisessa sekä ikäihmisten vapaaehtoistoimintaan osallistuminen valtakunnallisissa järjestöissä kaikenikäisten tukemiseksi. Ikäihmisten osallistuminen yhteiskunnan toimintoihin voidaan nähdä tuottavan hyvinvointia läheiselle, tuntemattomalle sekä laajemmin koko yhteiskunnalle, vahvistaen sosiaalisia suhteita ja yhteisöllisyyttä (Topo & Jyrkämä, 2020, s. 326).

2.1 Isovanhemmuus

Eliniän pidentyminen merkitsee sitä, että yhä useampi suomalainen saavuttaa 65 vuoden iän ja on todennäköisesti elossa lastenlapsen syntyessä. Vuonna 2019 isoäitien kesi-ikä oli 67 vuotta, kun taas isoisien 68 vuotta (Nikander & Pietilä, 2021). Vaikka tämän päivän isovanhemmat elävät monesti kiireistä ja omassa elämässään aktiivista elämänvaihetta, heistä arviolta 70 prosenttia hoitaa lastenlapsiaan (Topo & Jyrkämä, 2020, s. 325).

Isovanhemmaksi tulo voidaan katsoa yhdeksi ihmisen merkittävimmistä elämäntapahtumista. Isovanhemman ja lapsenlapsen välinen suhde on parhaimmillaan jotain sellaista, mitä ihminen ei muissa suhteissaan saa kokea. Lapsen ja isovanhemman välinen suhde luo mahdollisuuden uusille tarinoille, muistoille, kokemuksille, merkityksille ja elämyksille molempien osapuolien elämässä.

Isovanhemmat tuovat turvaa lapsenlapsen elämään ja välittävät arvokkaita oppeja, kuten elämäkokemusta, viisautta ja kulttuuriperintöä lapsen kasvunmatkalle. Oppia ei kuitenkaan siirretä ainoastaan vanhemmalta nuoremmalle, vaan samanaikaisesti lapsi kasvattaa ikääntyvää kantamaan vastuuta, säilyttämään kykynsä oppia uutta ja leikkiä, ehkäpä samalla kyseenalaistamaan omia vakiintuneita toiminta- ja ajatusmallejaan (Saarenheimo ym., 2013, s.13). Lapsenlapsi ohjaa isovanhempaa oman uteliaisuutensa kautta katselemaan maailmaa lapsen silmin, jossa on lupa hassutella ja heittäytyä.

Holmila (2022, s. 49) toteaa tutkimuksessaan isovanhempien sukupolven kokevan lähes velvollisuudekseen välittää perhekulttuuria eteenpäin nuoremmille sukupolville. Isovanhempien jakaessa muistoja lapsenlapsilleen omasta lapsuudesta ja suvun tapahtumista, saavat he samalla mahdollisuuden läpi käydä omaa elämäntarinaa ja taustaansa, ja sen myötä ymmärtää myös omaa elämän kulkuaan.

Tänä päivänä käydään kuitenkin melko vähän keskustelua siitä, mitä on ei-toivottu lapsenlapsettomuuden tuottama suru ja kipu ikäihmisen elämässä (Oulasmaa, 2020, s. 18). Paljon on myös niitä lapsia, joilla ei ole omia isovanhempia tai isovanhemmat asuvat hyvin etäällä.

Isovanhemmuuden ajatuksen laajentaminen perhesuhteiden ulkopuolelle voidaan nähdä arvokkaana mahdollisuutena lisätä sukupolvien välistä vuorovaikutusta yhteiskunnassa. Hyvänä esimerkkinä Kylämummit ja -vaarit, jotka ovat Mannerheimin lastensuojeluliiton

vapaaehtoisia aikuisia, jotka haluavat olla läsnä lapsen arjessa ja antaa aikaansa lapselle (MLL, 2020). Vapaaehtoistoiminta voi olla ikäihmiselle voimavara, jonka kautta tarjoutuu mielekkäitä rooleja ja merkityksellistä sisältöä elämään (STM, 2020b, s. 27).

2.2 Sukupolvien yhteys

Sukupolvi käsiteellä viitataan lähtökohtaisesti syntymään ja ”olemassa olevaksi tulemiseen” ja siten liikkeeseen kohti nykyisyyttä ja tulevaisuutta (Purhonen 2007, s. 23). Sukupolvet voidaan karkeasti ajatella tarkoittavan sitä, mikä erottelee lapset, nuoret, aikuiset ja ikäihmiset toisistaan. Sukupolvi ei kuitenkaan kuvaa ainoastaan perheen tai suvun eri-ikäisiä ihmisiä, vaan yhteiskunnallisella tasolla sukupolvella tarkoitetaan eri ikäryhmiä, joita yhdistävät yhteiset kokemukset, jotka ovat syntyneet ja kehittyneet vuorovaikutuksessa yhteiskunnan muutosten kanssa. Sukupolvien välinen yhteys ja kohtaamiset ovat kautta aikojen olleet tärkeä osa ihmisenä kasvua ja elämää. Maatalousyhteiskunnan aikaan sukupolvet, jotka koostuivat lähisukulaisista ja naapurustosta, elivät vielä hyvin lähellä toisiaan. Lapset liikkuivat asuinympäristöissään vapaammin, kohdaten erilaisia ihmisiä ja elämäntilanteita, jolloin ympäristö itsessään jo kasvatti lasta hyväksymään erilaisuutta ja tavoittelemaan tasa-arvoa (Holmila 2022, s. 46). Tähän aikaan vanhemmat sukupolvet saattoivat ajatella, että lapsen kasvatusta ei ollut niinkään taito tai tavoite, vaan osa arjen huomaamatonta kulkua, kasvattaen, rakastaen, kurittaen lasta työn ohella ja sen avulla (Ukkonen-Mikkola 2011, s. 20).

Kaupungistuminen ja työelämän hektisyys ovat aiheuttaneet vuosikymmenien saatossa kiihtymistä sukupolvien välillä. Tänä päivänä kaupungissa elävät nuoret perheet ovat monesti hyvin kaukana omia vanhempiaan tai isovanhempia, siksi varsinkin lapset jäävä entistä enemmän paitsi ikäihmisen läsnäoloon. Tyypillisesti ihmiset viettävät yhä paljon aikaa ikäryhmittäisissä tilanteissa, kuten päiväkodissa, koulussa ja vapaa-ajan harrastuksissa, eikä luonnollista vuorovaikutusta eri sukupolvien välillä pääse siten syntymään.

Holmila (2022, s. 88) toteaa että, jos kulttuurimme korostaa nuorempien ja vanhimpien vastakkaisuutta enemmän kuin yhteyksiä, se ei tee näkyväksi eri-ikäisten vuorovaikutuksen myönteisiä vaikutuksia yhteisössä tai yhteiskunnallisessa toiminnassa. Olisikin tärkeää pyrkiä lisäämään väyliä ja tapoja sukupolvien välisen yhteyden ja vuorovaikutuksen mahdollistamiseksi. Tämä edistäisi samalla yhteiskunnan kehittymistä ja auttaisi paremmin vastaamaan sen jäsenten tarpeisiin myös tulevaisuutta ennakoivien.

Ihmisen kasvu ja kehittyminen voidaan nähdä elinikäisenä ja yksilöllisenä prosessina, johon tarvitaan toisia ihmisiä ja vuorovaikutusta heidän kanssaan. Mitään sukupolvea ei voida pitää itsenäisenä, vaan jokainen sukupolvi määrittelee itsensä suhteessa muihin aiempiin sukupolviin (Boulanger ym., 2020). Näin ollen jokainen sukupolvi jättää oman jälkensä kulttuuriin, millä on vaikutus myös tulevien sukupolvien elämään (Saarenheimo ym., 2013, s. 13–14). Sukupolvien välistä vuorovaikutusta tarvitaan, että merkitysten ketjut eivät katkeaisi, jotta voisimme ymmärtää, mistä tulemme, keitä me olemme ja mitä elämässä haluamme saavuttaa. Väestörakenteen muutos on väistämättä synnyttänyt tarpeen yhteiskunnassa eri sukupolvien välisen yhteenkuuluvuuden tunteen vahvistamiselle, sekä ymmärrykselle ihmisyyhteisön kokonaisuudesta, johon ihmisen kaikki ikävaiheet kuuluvat.

Eskola (2013, s. 112) kuvailee kirjassaan ”ylisukupolvisen hengenheimolaisuuden tunteesta”, tarkoittaen tällä yhteyttä toiseen ihmiseen, joka ei katso ikää. Tällainen sukupolvien rajat rikkoiva ikäystävällinen yhteys tulisikin nähdä arvokkaana mahdollisuutena ei vain perhepiirissä, vaan myös laajemminkin yhteiskunnassamme.

3 YHTEISÖLLISYYS JA OSALLISUUS

Syntymästään saakka ihminen on osa useampaa institutionaalista yhteisöä. Perhe, synnyinmaa, kotikunta, kulttuuri tai kielellinen yhteisö luovat yhteisön ensimmäiset raamimme. Myöhemmin saatamme kuulua näiden lisäksi myös muihin yhteisöihin varhaiskasvatuksen, koulun, työn, uskonnollisten ryhmien tai harrastusten kautta. Yhteisö muodostuu siten yksilöistä, joita yhdistää jokin keskeinen piirre, elämäntapa, yhteinen tehtävä, aate tai päämäärä (Opetushallitus, 2022). Yhteisöillä on yhdessä sovittuja normeja, jotka vaikuttavat yksilön asemaan ja jotka yhdessä ryhmäpaineen sekä sosiaalisen kontrollin kanssa pitävät yhteisön koossa. Yhteisöllisyys voidaan ajatella kokemuksena ja yhteenkuuluvuuden tunnetilana.

On selvää, että kaikenikäiset haluavat kokea elämänsä merkitykselliseksi. Asioihin ja tavoitteisiin, jotka ihminen kokee itselleen merkityksellisiksi, hän myös sitoutuu. Merkityksellisyyttä elämässään kokeva ihminen tuntee vastuuta myös muista ihmisistä ja ympäristöstään (STM 2020a, s. 23). Osallisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden nähdään luovan hyvinvointia, avoimuutta ja turvallisuutta. Siten osallisuus on yhteyttä hyvinvointia tuottaviin ja jakaviin suhteisiin sekä liittymistä elämän merkityksellisyyden kokemusta lisääviin vuorovaikutussuhteisiin (Isola ym., 2017, s. 61).

Osallisuuden toteutuminen edellyttää olemassa olevia yhteisöjä, joissa on mahdollista toimia ja tulla nähdyksi, kuulluksi ja tunnustetuksi ainutlaatuisena ihmisenä, omana itsenään ja arvokkaana osana yhteisöä. Osallisuus voidaan ajatella kuvaavan ihmisen ja yhteisön välisen suhteen tavoiteltavaa luonnetta (Nivala & Ryyänen, 2019, s. 138–139). Osallisuus on siten sekä arvo, että päämäärä (Pihlaja & Viitala, 2019, s. 62). Osallisuuden kokemuksesta ihmisellä syntyy halu vaikuttaa oman ympäristön asioihin ja olla osa yhteisöä (Akaa kaupunki, 2021, s. 4).

Ihmisen kehityksen kannalta on hyvin tärkeää kokea osallisuutta yhteisön toimintaan, johon osallistuessaan hän tulee osalliseksi edellisten sukupolvien luomaa kulttuuria, mutta osaltaan hän on mukana myös luomassa jotain uutta (Ukkonen-Mikkola, 2011, s. 44). Eri sukupolvien kohtaaminen siten luo merkitystä. Lapset elävät konkreettisesti sosiaalisten suhteiden maailmassa, lähiyhteisössä, mutta kasvaessaan he tulevat osallisiksi niiden jäsenyydestä, ja toimijoiksi niiden sosiaalisessa, kulttuurisessa ja poliittisessa yhteiselämässä, he kasvavat myös yhteiskunnan jäseniksi ja toimijoiksi (Nivala & Ryyänen, 2019, s. 239).

Osallisuuden vastakohtana nähdään osattomuus, joka tarkoittaa sitä, että ihminen ei tule aidosti kohdatuksi eikä nähdyksi yhteiskunnassa. Erityisesti toimintakyvyn heiketessä ikäihmiset ovat haavoittuvassa asemassa, ellei ikäihmisellä ole omaa perheyhteisöä tai sosiaalista verkostoa ympärillään, silloin mahdollisuudet ja voimavarat rakentaa ympärilleen osallisuutta ovat vähäiset. Siksi on tärkeää, että osallisuuden edistäminen otetaan huomioon niin kulttuurissa ja käytännössä, sekä rakenteissa ja strategioissa. Yhteiskunnan palveluilla on keskeinen rooli osallisuuden edistäjänä. Niin ikään muut toimijat eri tasoilla, kun esimerkiksi varhaiskasvatus, koulut, järjestöt, seurakunnat ovat osallisuuden vahvistamisessa tärkeässä asemassa kaiken ikäisten hyväksi (THL, 2022).

4 AKAAN KAUPUNGIN VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatusta voidaan pitää Suomalaisen kasvatusta- ja koulujärjestelmän perustana. Varhaiskasvatustyötä määräävä ja määrittävä asiakirja on valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Varhaiskasvatustalaki 540/2018, 21 §). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta varhaiskasvatuksen järjestäjät tuottavat omat paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat, joihin kirjataan perusteiden lisäksi paikalliset varhaiskasvatuksen järjestämistä koskevat erityispiirteet ja painopisteet (Varhaiskasvatustalaki 540/2018, 22 §).

Akaan kaupungin varhaiskasvatuksen palvelumuodot ovat kunnallinen ja yksityinen perhepäivähoito sekä kunnalliset päiväkodit ja ostopalvelupäiväkoti (Akaan kaupunki, 2022, s. 12). Akaan kaupungin varhaiskasvatuksen painopistealueet ovat vapaaehtoiset Tullaan tutuksi -käynnit, pienryhmätoiminta, Positiivinen pedagogiikka ja Huomaa hyvä -materiaalin käyttö arjessa, Pienin askelin, MiniVerso-lasten vertaissovittelumalli, Sapere-ruokakasvatustalaki, Metsämörri-liikunta ja hyvinvointiohjelma sekä 5-vuotiaille suunnattu Hyvinvointi CV.

Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Jokainen lapsi nähdään ainutlaatuisena ja arvokkaana omana yksilönä. Lapsen oikeus on tulla kuulluksi, nähdäksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä osana yhteisöään. Päiväkoti on monelle lapselle se ensimmäinen kodin ulkopuolinen yhteisö, johon hän liittyy.

Varhaiskasvatus on myös merkittävä yhteiskunnallinen palvelu. Sen keskeinen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajan kanssa. Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta.

Lapsen varhaisimpien vuosien merkitys lapsen oppimisen ja elämänpolun kannalta on avainasemassa. Varhaiskasvatuksen piirissä lapsen oppimat tiedot ja taidot vahvistavat lapsen osallisuutta ja aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Osallisuus onkin määritelty hyvin keskeiseksi tavoitteeksi varhaiskasvatustalaki, liittyen lasten ja huoltajien osallistumisen, vaikuttamisen ja kuulluksi tuleminen mahdollisuuksiin (Nivala & Ryyänänen, 2019, s. 238.) Osallisuus ei ole passiivista mukana kulkemista, vaan aitoa tekemisen suuntaan vaikuttamista (Malinen, 2019, s. 95).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät ja oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Lapsen luontainen uteliaisuus ja halukkuus oppia uutta mahdollistaa kokonaisvaltaisen oppimisen. Myönteisten tunnekokemusten ja vuorovaikutussuhteiden kautta voidaan edistää lapsen oppimista, sekä vahvistaa vertaisryhmää ja ympäröivään yhteisöön kuulumista (Akaan kaupunki, 2022, s. 25).

Varhaiskasvatus on pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuteen. Nämä kolme ulottuvuutta voidaan katsoa käsitteellisesti erillisinä, mutta käytännössä ne nivoutuvat kuitenkin toisiinsa. Tämä mahdollistaa kokonaisvaltaisen lähestymistavan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseksi (Akaan kaupunki, 2022, s. 25).

4.1 Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alainen osaaminen koostuu taidoista, tiedoista, arvoista, asenteista ja tahdosta. Osaaminen tarkoittaa kykyä käyttää tietoja ja taitoja, sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen oppimisen kehittyminen edistää lapsen kasvua yksilönä ja yhteisön jäsenenä. Tämän päivän muuttuvassa maailmassa laaja-alaista osaamista tarvitaan.

Akaan kaupungin (2022, s. 27) varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvataan viisi toisiinsa liittyvää laaja-alaisen osaamisen osa-alueita:

- ajattelu ja oppiminen
- kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
- osallistuminen ja vaikuttaminen.

Opinnäytetyöni aihealue liittyy keskeisimmin näistä laaja-alaisista osaamisen alueista kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun. Siihen kuuluvat taito kuunnella,

tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä sekä kyky reflektoida omia arvoja ja asenteita. Muuttuvassa maailmassa kulttuurinen osaaminen korostuu.

Keskeinen ajatus on ohjata lasta ystävällisyyteen ja muita kunnioittavaan kohtaamiseen erilaisten ihmisten, kuin myös eri kulttuuri- tai katsomustaustoista tulevien ihmisten kanssa. Jotta lasta voidaan tukea oman kulttuuri-identiteetin rakentamisessa, on tärkeää, että lapsella on myös mahdollisuus tutustua konkreettisesti omaan kulttuuriinsa ja katsomuksellisiin taustoihin. Akaan varhaiskasvatussuunnitelman (2022, s.28) mukaan, erilaisten leikkien, ruokailuhetkien ja juhlien kautta tarjoutuu lapselle tilaisuuksia jakaa kokemuksia erilaisista perinteistä ja tavoista. Varhaiskasvatussuunnitelmaa tarkastellessa kulttuuriseen osaamisen liittyy vahvasti myös varhaiskasvatukselle asetetut kasvatuksen tavoitteet, eli kulttuuriperinnön ja tärkeinä pidettyjen arvojen ja traditioiden siirtäminen seuraavalle sukupolvelle (Akaan kaupunki 2022, s. 25–26).

Koska kasvatuksen kautta välitetään tietoja, taitoja, arvoja ja sosiaalisia käytäntöjä, lapset tarvitsevat jokapäiväistä suhdetta läsnä oleviin todellisiin ihmisiin, joilla on mahdollisuus jakaa lasten arjen ilot ja surut kotona, kuin päiväkodissakin. Sitä eivät korvaa uudet innovaatiot, eikä lapsi kasva pelkästään virtuaalisessa todellisuudessa (Ukkonen-Mikkola, 2011, s. 23).

Varhaiskasvatuksen kannalta olisi hyödyllistä hahmottaa toimintamahdollisuuksia, jotka mahdollistavat yhdessä tekemisen ja vuorovaikutuksellisen oppimisen laajemminkin kuin vain oman toiminnan piirissä. Erilaisten yhteistyökumppaneiden kanssa tehtävän yhteistyön kautta lapselle voitaisiin tarjota mahdollisuus harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja erilaisten ihmisten kanssa sekä vahvistaa kokonaisvaltaisemmin lapsen oman kulttuuri-identiteetin rakentumista. Varhaiskasvatus voidaan nähdä luonnollisena yhteistyökumppani vanhustyölle siitä näkökulmasta, että eri sukupolvien kohtaaminen onnistuu parhaiten kahden eri instituution välillä. On otettava tietenkin huomioon mahdolliset haasteet, joita liittyy näiden eri instituutioiden väliseen yhteistyöhön. Laadukas yhteistyö edellyttää työntekijältä ammatillista osaamista ja ymmärrystä eri-ikäisistä asiakasryhmistä. Kun kohtaaminen tapahtuu osaavien ammattilaisten johdolla, voidaan apuna hyödyntää molempien instituutioiden työntekijöiden osaamista ja sitä kautta luoda myös moniammatillista kulttuuria (Halonen 2015, s.17).

4.2 Varhaiskasvatus yhteistyökumppanina

Eri instituutioiden välisen yhteistyön lisäksi tehokas tapa edistää nykyistä paremmin lapsen ja ikäihmisen välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta, olisi rakennuttaa tulevaisuudessa palvelukortteleita, jossa nämä luonnollisesti toteutuvat.

Ukkonen-Mikkola (2011) tutki väitöskirjassaan lasten ja vanhusten yhteisen palvelukeskuksen toimintakulttuuria ja totesi sukupolvien kohtaamisen ja yhteisen toiminnan mahdollistavan institutionaalisen palvelun hyvänä vaihtoehtona varhaiskasvatuksen ja vanhustyön palveluille. Ukkonen-Mikkola (2011, s.159, 170) toteaa, että vaikka institutionaalinen kohtaaminen sukupolvien välillä ei luonnollisestikaan korvaa isovanhemman ja lapsen välistä kohtaamista, tarjoaa se kuitenkin mahdollisuuden luonnolliseen kohtamiseen, vuorovaikutukseen ja yhteiseen toimintaan, sekä toimii tilaisuutena laajentaa lapsen sosiaalista elämänpiiriä. Se antaa mahdollisuuden siirtää tietoa ja kulttuuria lapsille, samalla, kun ikäihmiset saivat elämäänsä tarkoituksenmukaisuuden tunnetta, uutta sisältöä ja virikkeitä arkeen. Ukkonen-Mikkolan (2011, s. 158) tutkimuksessa keskeisenä merkityksenä kaikille osapuolille nousi mahdollisuus yhteisöllisyyden kokemukseen, sekä yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisääntyminen osallistujien keskuudessa.

Gualano ym. (2018, 30:4, 451–468) tarkastelee sukupolvien välisen yhteistyön vaikutusta lapsiin ja ikäihmisiin katsauksessa, joka koostuu kahdestakymmenestäseitsemästä kansainvälisestä sukupolvia yhdistävästä ohjelmasta. Tutkimuksessa Gualano ym. (2018, 466) totesivat sukupolvien välisten kohtaamisten olevan myönteisiä niin lapsille kuin ikäihmisille. Mielienkiintoinen havainto tutkimuksessa osoitti saman suuntaisia myönteisiä vaikutuksia myös dementiasta kärsivien ikäihmisten kohdalla. Suurimmat logistiset ja organisatoriset edut havaittiin niin ikään niissä tutkimuksissa, joissa esikoulut tai päiväkodit ja vanhusten hoivakodit sijaitsivat samassa rakennuksessa. Tutkimuksen kautta käy ilmi myös, että sukupolvien välinen yhteistyö eri organisaatioiden välillä voi kaventaa kuilua näiden kahden sukupolven välillä sekä edistää keskinäistä tietoutta ja ymmärrystä toinen toistaan kohtaan (Gualano ym., 2018, s. 466).

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön (2020, s. 40) kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030 tuo esille asumisratkaisuisia monisukupolvisen ja yhteisöllisen asumisen, jonka nähdään edistävän osallisuutta ja turvallisuuden tuntua kaiken ikäisillä ihmisillä. Monisukupolvisen yhteisöllisen

asumisen konseptit pyrkivät samalla vastaamaan valtakunnallisiin haasteisiin, kuten väestön ikääntyminen ja kasvava palvelujen tarve.

Esimerkiksi Tuusulan asuntomessuille 2020 toteutettu Norlandian Yhdessä-palvelukorttelissa varhaiskasvatus ja ikäihmisten asuminen ja hoivapalvelut ovat sijoitettu saman katon alle, yhdistäen nämä monisukupolvisiksi kokonaisuudeksi. Norlandian sukupolvet yhdessä -konsepti tarjoaa kohdennetun elinympäristön, jossa lapset ja ikäihmiset luonnollisesti kohtaavat ja voivat oppia toisiltaan, samalla lapsen ja ikäihmisen välinen vuorovaikutus luo ympäristön, jossa lapsi voi oppia ymmärtämään ikääntymistä. Sukupolvien välisellä yhteistoiminnalla on vahva yhteiskunnallinen merkitys, jolla voidaan vaikuttaa siihen, minkälaiseksi lapsen käsitys ikääntyneiden elämästä muodostuu ja miten tuleva sukupolvi suhtautuu ikäihmisten elämään vaikuttaviin päätöksiin tulevaisuudessa (Norlandia Yhdessä.fi, i.a.).

4.3 Akaan kaupungin strategia ja toimintaa ohjaavat arvot

Strategian tulisi ohjata organisaation toimintaa oikeaan suuntaan, oli kyse sitten liikemaailman yrityksistä tai kaupungista/kunnasta. Strategia on tyypillisesti monitasoinen, näin myös Akaan kaupungin kohdalla, missä ylätasoinen kuntastrategiaa pyritään jalkauttamaan käytäntöön niin varhaiskasvatuksen kuin vanhuspalvelujen omien yksityiskohtaisempien suunnitelmien myötä.

Kaupungin ”omistajat”, eli akaalaiset ovat laaja ja moninainen joukko ihmisiä, omine erilaisine intresseineen, tarpeineen ja odotuksineen. Samalla omistajat ovat myös kaupungin ”asiakkaita”, jotka vaativat palveluja (Tienari & Harviainen 2020, s. 9). Tärkeää on löytää ne strategian ja johtamisen toimintatavat ja käytännöt, joiden avulla eri toimijat voivat yhdessä tehdä asioita yhteisen hyvän eteen. Siksi on olennaista omaksua ja ymmärtää, mitä Akaan kaupungin uusin strategia sisältää ja mihin suuntaan sen on tarkoitus johdattaa. Strategian päämäärä viime kädessä pitäisi olla se, että jätämme tuleville sukupolville paremman maailman, kuin minkä aikaisemmilta sukupolvilta saimme (Tienari & Harviainen 2020, s. 256).

Kesäkuussa 2022 päivitettiin luottamushenkilöiden, kaupungin johtavien viranhaltijoiden, erisidosryhmien ja kuntalaisten yhteistyössä tekemä Sujuvan arjen Akaa - kuntastrategia 2026 (Kuvio 1). Strategian painopistealueita ovat: Akaa on kasvava ja elinvoimainen kaupunki, Akaa on lähellä ja helposti saavutettavissa, Akaa pitää huolta asukkaistaan, Akaassa

kehitetään rohkeasti ja kestävästi sekä Akaa on houkutteleva ja arvostava työnantaja (Akaan kaupunki, i.a.-a).

Toimintaa ohjaavina arvoina Akaan kaupungin strategiassa nähdään asukaskeskeisyys, turvallisuus, rohkeus ja yhteisöllisyys (Akaan kaupunki, i.a.-a).

Kuvio 1. Akaan kaupungin strategia - Visio 2026: Sujuvan arjen Akaa (Akaan kaupunki, i.a.-a).

Akaan kaupungissa asukaskeskeisyydellä tarkoitetaan ihmisten tasavertaista kohtaamista ja palvelemista. Kiinnostus asukkaiden ideoihin ja näkemyksiin kaupungin kehittämiseksi nähdään tärkeänä, ja erilaisten asukkaiden tarpeet otetaan huomioon. Päätösten vaikutusta arvioidaan jo valmistelussa sekä päätöksenteossa. Akaa pitää huolta asukkaistaan tukemalla fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia sekä lisäämällä ja kehittämällä harrastamisen mahdollisuuksia eri toimijoiden kanssa. Terveiden elintapojen ja syrjäytymisen ehkäiseminen kuuluu terveyden edistämiseen. Akaa lupaa, että se edistää aktiivisesti hyvinvointia ennakoimalla, koordinoimalla ja luomalla kumppanuuksia hyvinvoinnin tueksi (Akaa kaupunki, i.a.-a).

Turvallisuus korostaa turvallisen elin- ja työympäristön luomista ja luottamusta kaikilla tasoilla. Akaata kehitetään taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla nykyisille, mutta myös tuleville sukupolville. Turvallisuuteen nähdään liittyvän ennakoiva ja johdonmukainen päätöksenteko riskit huomioiden (Akaan Kaupunki, i.a.-a).

Rohkeus merkitsee Akaassa aktiivista ja ratkaisukeskeistä kehittämisotetta, sekä uskallusta toimia ja tehdä päätöksiä. Rohkeuteen kuuluu myös vastuullisuus. Akaa kehittää rohkeasti ja kestävästi, mikä osaltaan tarkoittaa yhä useamman asian hoitamista sähköisesti ajasta ja paikasta riippumatta. Digitalisaatiota hyödynnetään sisäisten toimintojen kehittämisessä, jotta asukkaille voidaan tarjota palvelut entistä vaikuttavammin ja tehokkaammin. Akaa ottaa käyttöön ekologisesti kestäviä ratkaisuja pyrkien hiilineutraaliuuteen vuoteen 2030 mennessä. Luonnon monimuotoisuus pyritään säilyttämään ja pitämään yhteiset luonto- ja virkistysalueet laadukkaina (Akaan kaupunki i.a.-a).

Yhteisöllisyys painottaa sitä, että kaikki toimijat ovat olemassa asukkaita varten. Kehittäminen tapahtuu yhdessä ja avoimesti asukkaiden, yrittäjien ja muiden toimijoiden kanssa. Aktiivisuutta ja yhdessä tekemistä tuetaan yli organisaatorajojen (Akaan kaupunki, i.a.-a).

Akaan varhaiskasvatus on huomioinut Akaan strategian palvelulupauksena. Palvelulupauksen mukaan hyvä ja sujuva arki koostuu ystävällisyydestä, kunnioittamisesta, huolellisesta perehdyttämisestä, yhdessä tekemisestä ja vastuunottamisesta (Akaan kaupunki, i.a.-b, s. 4). Toteutuessaan nämä takaavat hyvän työilmapiirin ja työyhteisön, missä toteutuu Akaan varhaiskasvatuksen visio ”hymyilevä aikuinen, hymyilevä lapsi”. Palvelulupauksen toteutuminen saa aikaan hyvinvointia ja hyvän jakamista laajemminkin varhaiskasvatuksen ulkopuolelle.

Opinnäytetyöni osaltaan myös avaa ja tukee varhaiskasvatuksen henkilöstöä dialogiseen ja pedagogiseen keskusteluun paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman ja kuntastrategian yhteensovittamisessa. Opinnäytetyöni kohderyhmä lapset ja heidän huoltajansa ovat toimijoina avainasemassa oman ja heille tärkeiden ikäihmisten hyvinvoinnissa. Miten kaupunki mahdollistaa heidän kuulluksi tulemisensa toiveesta lasten ja ikäihmisten välisen yhteistyön lisäämiseksi?

Varhaiskasvatus on avainasemassa myös vaikuttavuudessaan tehdä kuntastrategian näkyväksi. Vuoden 2023 alussa soteen siirryttäessä olisi entistä tärkeämpää opetus- ja kasvatuspalveluiden profiloitua strategian mukaisesti. Lapsen ja ikäihmisen yhteinen tarve on tulla

kuulluksi, kohdatuksi sekä osalliseksi Akaassa. Varhaiskasvatuksen ja vanhuspalvelujen nykyistä vankempi yhteistyö eri yhteistyön muodoissa toisi näkyvyyttä ja vaikuttavuutta, jolloin kuntastrategian mukaisesti toimittaisiin kummankin instituution yhteiseksi hyväksi, ja tällä olisi toki laajempiakin vaikutuksia Akaan kaupungin asukkaiden keskuudessa muun muassa ikäihmisten omaisten, lasten huoltajien sekä muiden läheisten piirissä.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyöni kohdeorganisaatio on Akaan kaupungin varhaiskasvatus. Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää Akaan kaupungin Toijalan taajaman kolmessa päiväkodissa olevien lasten huoltajien näkemyksiä ja mielipiteitä lapsen ja ikäihmisen välisen yhteistyön merkityksestä. Opinnäytetyön toimeksiantajan toiveena oli myös saada tieto varhaiskasvatuksen roolista lapsen ja ikäihmisen yhteistyön mahdollistajana ja yhteistyön tavoista, mitkä olivat huoltajille merkityksellisiä lapsen ja ikäihmisen yhteistyössä.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

Millaisia näkemyksiä ja mielipiteitä Akaan kaupungin Toijalan taajaman lasten huoltajilla on lapsen ja ikäihmisen välisestä yhteistyöstä?

Miten huoltajat kokevat eri instituutioiden merkityksen lapsen ja ikäihmisen vuorovaikutuksessa?

Minkälaiset arvot korostuvat huoltajien näkemyksissä lapsen ja ikäihmisen kohtaamisessa?

5.1 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyöni on tutkimuksellinen opinnäytetyö, jonka toteutin osittain määrällisenä ja laadullisena tutkimuksena. Määrällinen ja laadullinen tutkimus eivät ole välttämättä toisensa vastakohtia tai toisensa poissulkevia, vaan parhaimmillaan ne ovat toisiaan täydentäviä menetelmiä (Puusa & Juuti, 2011, s. 47). Määrällisessä eli kvantitatiivisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita luokittelusta, syy-seuraussuhteista, vertailusta ja numeerisiin tuloksiin perustuvasta ilmiön selittämisestä, kun taas laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus pyrkii ymmärtämään kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti (Jyväskylän yliopisto, 2021). Laadullisessa eli kvalitatiivisessa lähestymistavassa korostuu todellisuus ja saadun tiedon subjektiivinen luonne. Laadullisessa tutkimuksessa oleellista on osallistuvien ihmisten näkökulman korostaminen ja tukijan vuorovaikutus yksittäisen havainnon kanssa (Puusa & Juuti, 2011, s. 47).

Opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmänä käytettiin kyselylomaketta. Tutkimus toteutettiin marraskuussa 2021 nimettömänä vapaaehtoisena paperisena kyselytutkimuksena, jossa

jokaiselta kyselyyn vastaajalta kysyttiin sama asiasisältö samalla tavalla. Kyselylomake koostuu monivalintakysymyksistä ja sekamuotoisista kysymyksistä. Sekamuotoinen kysymys voidaan ajatella olevan tarkoituksenmukainen silloin, jos on syytä epäillä, ettei kaikkia vastausvaihtoehtoja välttämättä tunneta (Vilka, 2007, s. 69).

Kyselylomakkeessa huoltajia ohjeistettiin täyttämään jokaisen varhaiskasvatusta käyttävän lapsen osalta oma lomake, jos perheessä oli useampi lapsi. Kyselyn loppuun oli laitettu kuva (Liite 3), missä pyydettiin huoltajaa kysymään lapselta, mitä kuvassa on. Kuva oli kuvankerronnan termein yleiskuva, mikä näyttää laajan alueen, jossa ympäristö ja kaksi henkilö näkyvät kokonaan. Yleiskuva myös kertoo missä ollaan. Huoltajia ei ohjeistettu tarkentavilla kysymyksillä, kuten kysy lapseltasi keitä kuvassa on, mitä tekevät tai missä ovat? Kuvan avulla lapsi haluttiin osallistaa kyselytutkimukseen, jotta lapsen näkemykset tulisivat myös huomioduksi lapsen ikä- ja kehitystason mukaisesti.

Kysely suoritettiin paperisella lomakkeella opinnäytetyön toimeksiantajan pyynnöstä, koska opinnäytetyön toimeksiantajan aikaisempiin kokemuksiin perustuen, sähköisesti suoritetuissa asiakaskyselyissä vastausprosentti on koettu jäävän melko alhaiseksi. Pahentuneen koronatilanteen vuoksi marraskuussa 2021 kyselylomakkeet saatekirjeineen jaettiin suljetuissa kirjekuoreissa Akaan Toijalan taajaman kolmeen päiväkotiin varhaiskasvatuksen henkilökunnan toimesta 90 mahdolliselle vastaajalle. Varhaiskasvatuksen henkilöstölle määräaikaan mennessä palautettujen kyselylomakkeiden määrä oli 41 kpl, vastausprosentiksi tuli 46 %. Kolme kyselylomaketta suljettiin pois tutkimuksestani niissä ilmenneiden puutteellisten sisältöjen vuoksi. Siten tutkimukseeni päätyi 38 kpl kyselylomakkeita.

5.2 Aineiston analyysi

Aineiston analyysin tarkoitus on luoda aineistosta mielekäs kokonaisuus. Tavoitteena on aineiston analysoinnin kautta ymmärtää, tulkita ja kuvata tutkimuksen kohteena olevaa asiaa tai ilmiötä (Puusa & Juuti, 2011, s. 116, 139).

Kyselylomakkeet saatuaani tutkimusaineisto käsiteltiin huolellisesti Excel-tilukkolaskentaohjelmaa apuna käyttäen. Kuvankerrontakysymyksen vastaukset analysoitiin teemoittelun avulla, neljään eri teemaan. Teemoittelu on laadullisen tutkimuksen perusmenetelmiä ja sitä voidaan pitää yhtenä sisällön analyysin muotona. Teemoittelussa aineistosta nostetaan

tutkimustehtävän kannalta keskeisiä kokonaisuuksia ja usein esiintyviä tyypillisiä piirteitä (Jyväskylän yliopisto, 2016).

5.3 Luotettavuus ja eettisyys

Hyvä tieteellinen tutkimus noudattaa aina hyvää tieteellistä käytäntöä. Tällä tarkoitetaan sitä, että tutkimuksen kysymystenasettelu ja tavoitteet, aineiston kerääminen ja käsittely, tulosten esittäminen ja aineiston säilyttäminen eivät loukkaa tutkimuksen kohderyhmä, tiedeyhteisöä eikä hyvää tieteellistä tapaa (Vilka, 2007, s. 90). Vilkan (2007, s. 92) mukaan määrällistä ja laadullista tutkimusta koskevat samat eettiset periaatteet. Yleisten eettisten periaatteiden mukaisesti tutkimuksessa tulee kunnioittaa tutkittavien ihmisarvoa, yksityisyyttä ja itsemääräämisoikeutta (TENK, 2019, s. 7).

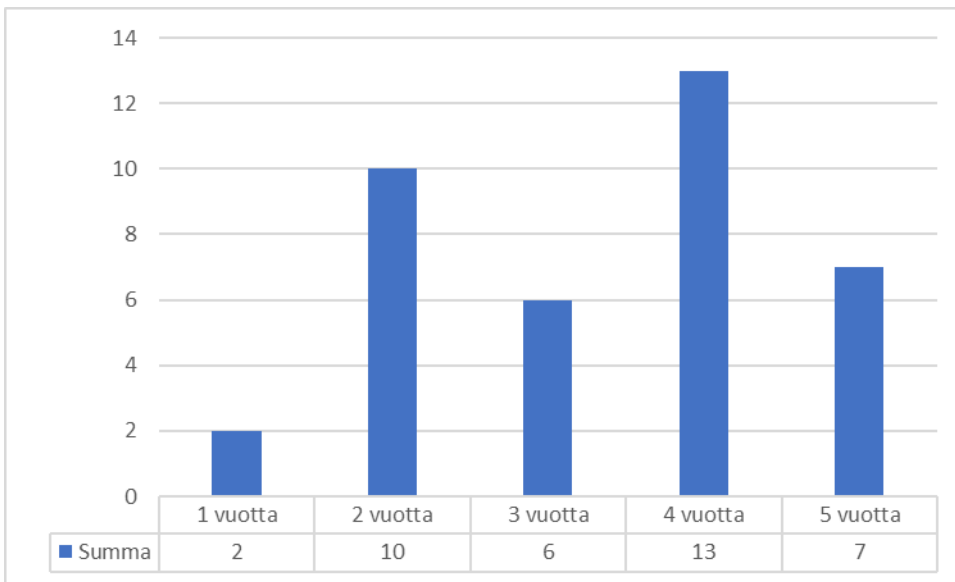
Tämän opinnäytetyön kaikki vaiheet toteutettiin hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti, rehellisesti ja huolellisesti. Opinnäytetyön toimeksiantajan, Akaan kaupungin varhaiskasvatuksen johtajan, Anneli Säterin kanssa tehtiin toimeksiantosopimus ja haettiin opinnäytetyölle tutkimuslupa marraskuussa 2021. Tutkimuksen kohderyhmää lähestyttiin tutkimusluvan saamisen jälkeen suljetulla kirjekuorella, joka sisälsi kyselylomakkeen lisäksi saatekirjeen. Saatekirjeessä tutkimuksen kohderyhmälle kerrottiin opinnäytetyön tavoite ja vapaaehtoisuus vastata kyselyyn. Tutkimuksen suorittajana en tuntenut kyselyyn osallistujia, enkä voinut vaikuttaa kyselyyn vastanneiden kohteluun millään tavalla.

Kohderyhmän jäsenet eli lasten huoltajat vastasivat päiväkotien henkilökunnan toimesta lasten lokeroon jaettuun kyselylomakkeeseen vapaaehtoisesti ja palauttivat kyselylomakkeen takaisin päiväkodin henkilökunnalle määräaikaan mennessä. Kyselylomakkeessa käsiteltyjä tietoja on käsitelty anonyymisti, eikä käytössäni ole ollut vastaajien henkilötietoja missään vaiheessa. Aineiston säilyttämisessä ja hävittämisessä on huomioitu tietoturvallisuus.

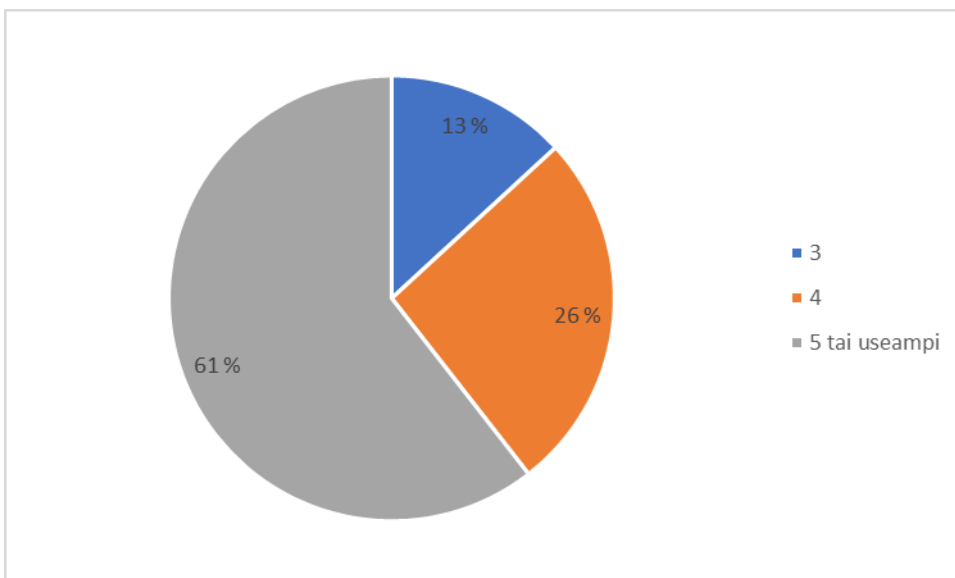
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Ohessa on esitetty kyselytutkimuksen tuloksia kysymyskohtaisesti ja myös muutamilta osin ristiintaulukoimalla.

Tutkimukseen hyväksytyjen kyselylomakkeiden määrä oli 38 kpl. Kuviossa 2 on esitetty kyselyyn vastanneiden huoltajien lasten ikäjakauma. Jos perheessä on ollut useampi varhaiskasvatusta käyttävä lapsi, jokaisen lapsen kohdalta pyydettiin täyttämään oma lomake.

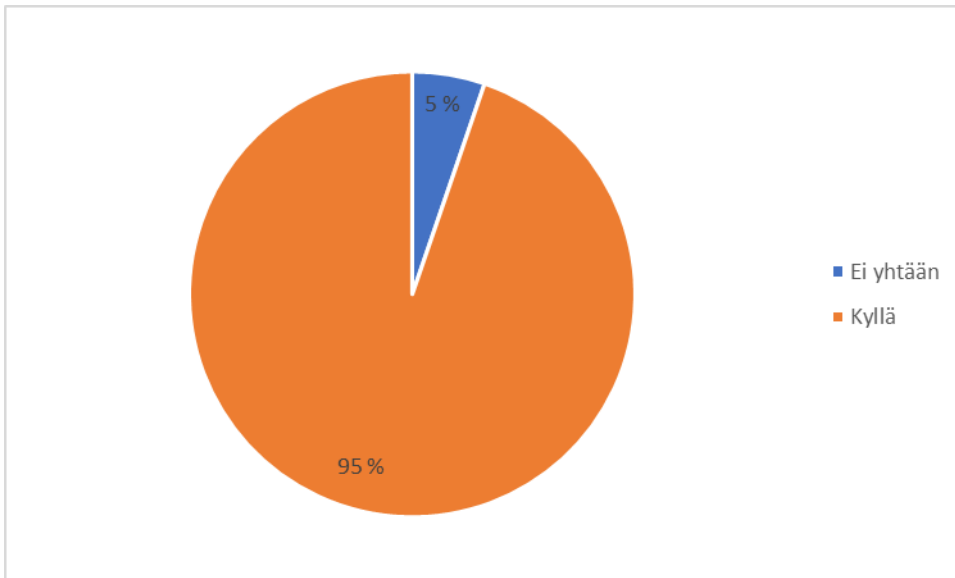

Kuvio 2. Kysymys 1. Kyselyyn vastanneen huoltajan lapsen ikä (n=38).

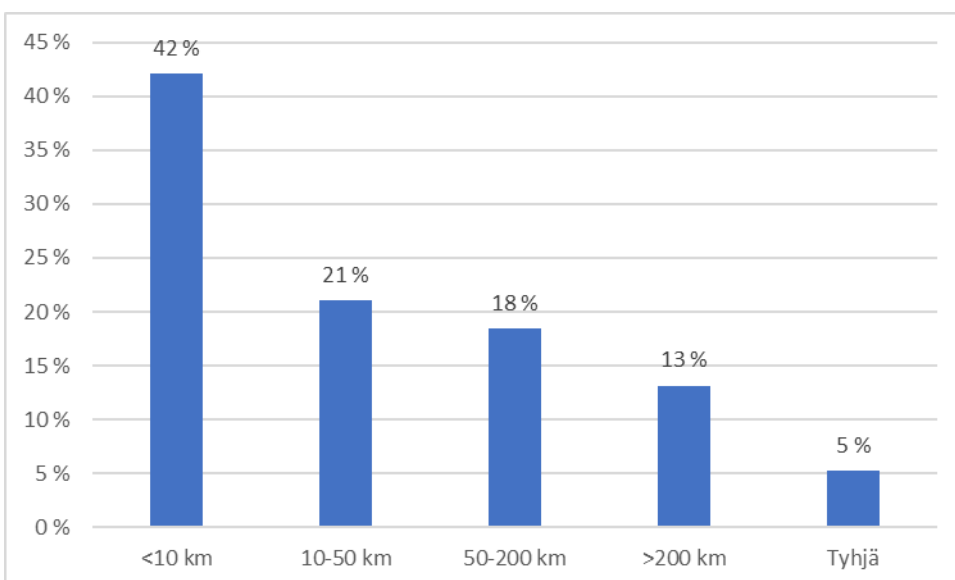
Kuvio 3. Kysymys 2. Lapsella on elossa olevia isovanhempia yhteensä.

Kuvion 3 mukaisesti kyselyyn vastanneilla on ollut kaikilla elossa 3 tai useampia isovanhempia ylenevässä polvessa (isovanhemmat, isoisovanhemmat jne.).

Kuvio 4. Kysymys 3. Yksi tai useampi lapsen isovanhempi on yli 65-vuotias.

Kuvion 4 mukaisesti ne vastaajat, joiden lapsella ei ole yhtään isovanhempaa tai he ovat alle 65-vuotiaita, ohjattiin siirtymään kysymyksen 3 jälkeen kysymykseen 10. Koska kysymyksessä 2 kaikki ilmoittivat, että heillä oli elossa 3 tai useampia isovanhempia ylenevässä polvessa, 5 % kysymykseen 3 vastanneista on tarkoittanut, että kaikki isovanhemmat ovat olleet alle 65-vuotiaita.

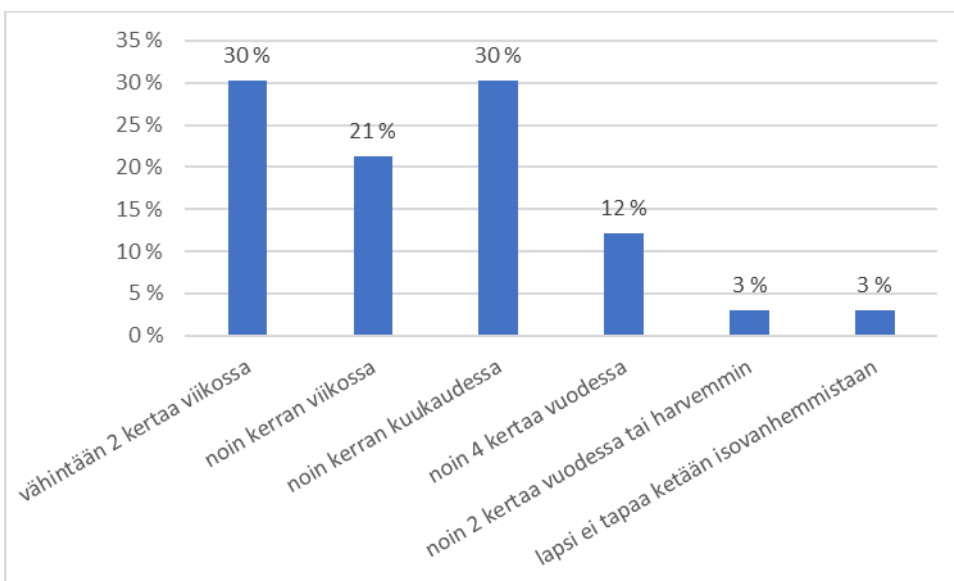
Kuvio 5. Kysymys 4. Lähin isovanhemmista asuu (etäisyys kilometreinä).

Kuvion 5 mukaisesti suurin osa vastaajien isovanhemmista asuu lähimmillään alle 10 kilometrin etäisyydellä. Etäisyyden kasvaessa määrä pienenee. Kysymyksen kautta pyrittiin selvittämään vain etäisyys lähimpään isovanhempaan, muutoin kysymyksestä ja sen tuloksien analysoinnista olisi tullut melko kompleksinen, jos olisi pyritty selvittämään etäisyys lapsen kaikkiin isovanhempiin.

Tilastokeskuksen tutkimuksen mukaan ”mummola” sijaitsee keskimäärin noin 80 kilometrin päässä (Nikander & Pietilä, 2019). Pääosa tämän opinnäytetyön kyselyyn vastanneista kertoi lähimmän isovanhemman asuvan huomattavasti alle tämän keskiarvon. Akaan keskeinen sijainti Pirkanmaalla lähellä suuria kasvukeskuksia, kuten esimerkiksi Tamperetta, saattaa osaltaan vaikuttaa siihen, että ydinperheet ja eri sukupolvet pysyvät lähempänä toisiaan verrattuna syrjempänä oleviin haja-asutusalueisiin.

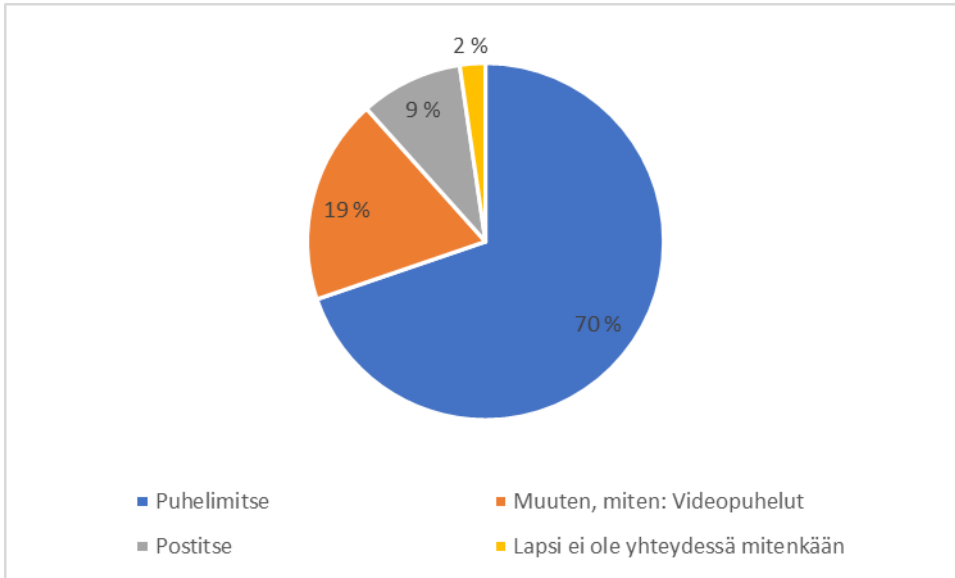
Kysymykseen 4 tuli 5 % ”Tyhjä”-vastauksia, minkä avulla voitiin kontrolloida, että vastaajat olivat noudattaneet kysymyksen 3 yhteydessä annettua ohjausta siirtyä kysymykseen 10, mikäli lapsella ei ole yhtään isovanhempaa tai he ovat alle 65-vuotiaita (Kuvio 5).

Etäisyyden vaikutuksia muihin vastauksiin on analysoitu myöhempänä ristiintaulukoimalla ja niistä on poistettu edellä mainitut ”Tyhjä”-vastaukset.

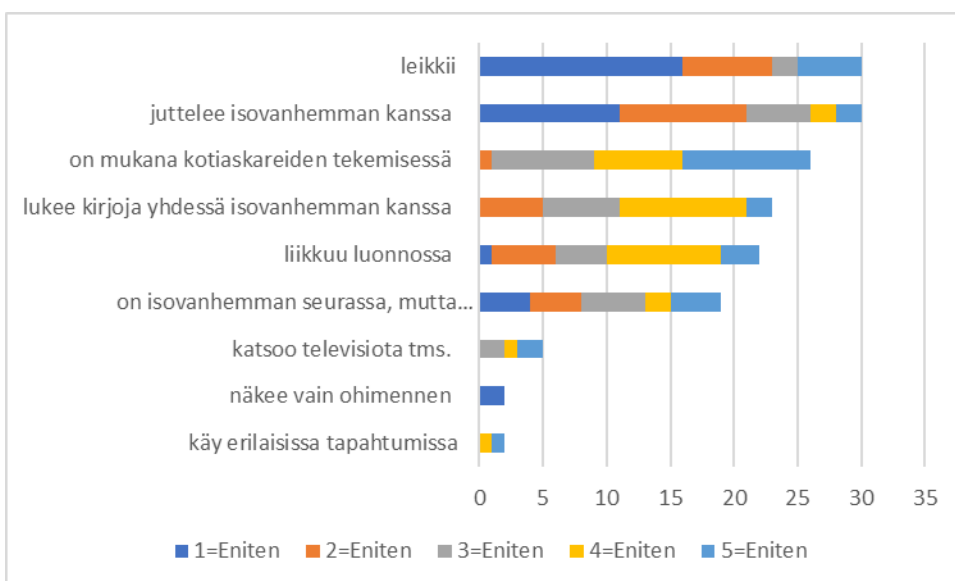
Kuvio 6. Kysymys 5. Kuinka usein lapsi tapaa jonkun isovanhemmistaan?

Yli 80 % vastaajista on ilmoittanut, että lapsi tapaa jonkun isovanhemmista vähintään kerran kuukaudessa tai useammin (Kuvio 6).

Kuvio 7. Kysymys 6. Millä muulla tavoin lapsi on yhteydessä isovanhempiinsa?

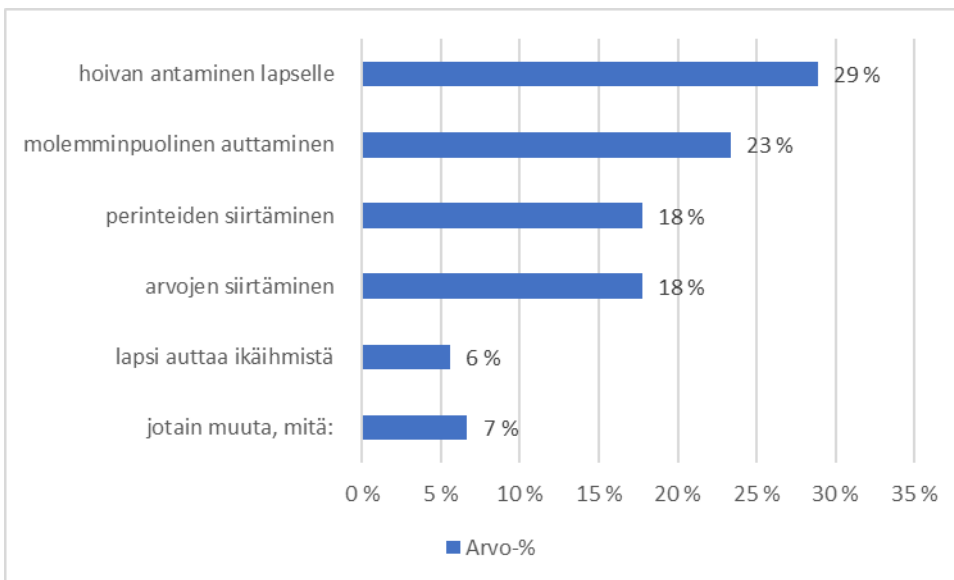
Kuvion 7 mukaan valtaosa kyselyyni vastanneista huoltajista ilmoitti lapsen pitävän yhteyttä isovanhempiin puhelinsoitolla. Pienempi osa käytti videopuheluita esim. WhatsApp, FaceTime tai muita vastaavia ääni-/videopuhelusovelluksia. Nykyteknologiaa voisi siis hyödyntää enemmänkin. Yhteiskunnan tulisi mahdollistaa opastus etenkin ikäihmisille sopivien laitteiden hankintaan ja niiden käyttöön, sekä rohkaista heitä käyttämään laitteita monenlaisessa yhteydenpidossa.

Kuvio 8. Kysymys 7. Mitä lapsi tekee isovanhempiensa kanssa?

Kysymyksessä 7 huoltajia pyydettiin valitsemaan korkeintaan viisi kohtaa ja luokittelemaan ne seuraavasti: 1=eniten...5=viidenneksi eniten. Kuvio 8 esittää vastaukset kappalemäärittäin.

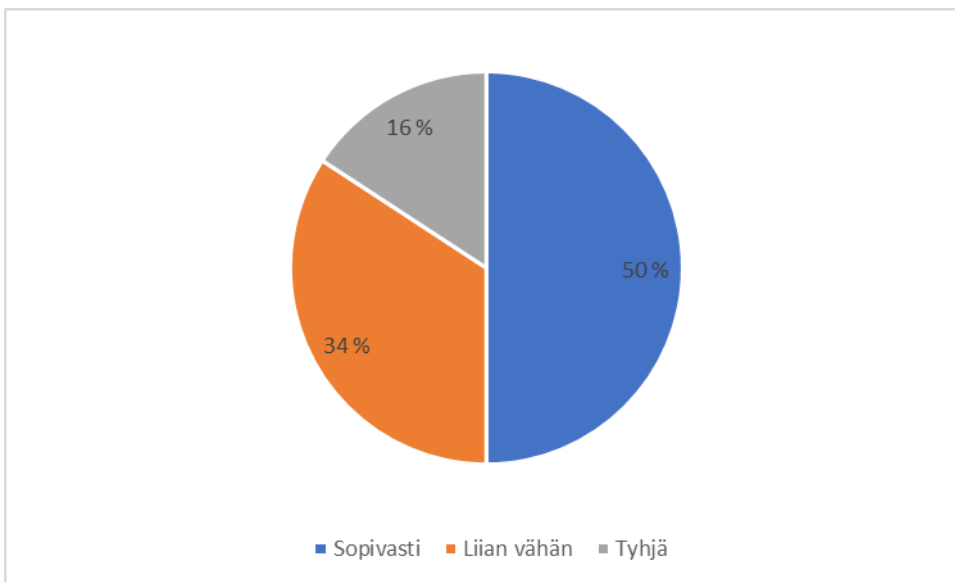
Vastausten mukaan kaikkein eniten lapset leikkivät isovanhempien kanssa ja juttelevat. Merkittävä havainto on, että isovanhemmat todennäköisesti tiedostavat leikin merkityksen lapsen kasvulle ja kehitykselle. Tuloksista voi myös päätellä, että isovanhemmilla on antaa aikaa lapselle ja kiinnostusta keskustella lapsen kanssa. Juttelu tavanomaisesti ymmärretään molemminpuolisena, sanallisena kommunikointina sisältäen asioita, joista keskustelu jatkuu ja laajenee. Vasta jäljempänä tulevat kotiaskareiden teko, kirjojen lukeminen ja luonnossa liikkuminen, mutta nekin ovat yleisiä aktiviteettejä. Sen sijaan television katselu ja käyminen erilaisissa tapahtumissa on vähäisempää. Kukaan vastaajista ei ole maininnut lapsen ja isovanhemman käyvän seurakunnan tilaisuuksissa, mikä oli yksi tämän kysymyksen vastausvaihtoehtoista (Kuvio 8).

Kuvio 9. Kysymys 8. Lapsen ja isovanhemman välisessä vuorovaikutuksessa toteutuu.

Kuviosta 9 käy ilmi, että lasten huoltajat korostivat sensitiivisiä arvoja, joita ovat hoivan antaminen lapselle sekä molemminpuolinen auttaminen. Myös perinteiden ja arvojen siirtämisellä näytti olevan huoltajien mielestä suuri merkitys lapsen ja isovanhemman välisessä vuorovaikutuksessa. Vastaavasti Holmilan (2022, s.49) tutkimuksessa mainittiin isovanhempien kokevan velvollisuudekseen välittää suvun perhekulttuuria jälkipolville.

Jäin pohtimaan, tarkoitetaanko tarkemmin perinteiden ja arvojen siirtämisellä kaikkea hyvän käytöksen, sukupolvien erilaisten tapojen, juhlien ja auttamiseen liittyviä asioita, joihin ei kuulu hengellisyys eikä juhlapyhien merkitys kristillisessä mielessä, koska kukaan ei valinnut tässä kysymyksessä vaihtoehtoa uskonnon harjoittaminen. Ajatus siitä, että isovanhemmat tai varttuneemmat ihmiset olisivat osaltaan hengellisten asioiden osaajia tai välittäjiä opastaen jälkipolvea ”kirkkotielle”, näyttäytyy nykypäivänä toissijaiselta. Yleispätevien tulosten aikaansaamiseksi vaadittaisiin laajempaa tutkimusaineistoa, mitä tämän tutkimuksen puitteissa ei ollut mahdollista saavuttaa. Kuitenkin varhaiskasvatukseen on tärkeää sanoittaa ja ymmärtää huoltajien näkökulma. Esimerkiksi katsomuskasvatukseen kuuluu paljon näitä hoivaan, hoitoon, eettisyyteen liittyviä elementtejä sekä perinteisiin, tunnetaitoihin, yhteisöllisyyteen ja positiiviseen pedagogiikkaan liittyviä asioita.

Kuvio 10. Kysymys 9. Lapsi on tekemisissä isovanhempien kanssa mielestäni.

Kuvion 10 mukaan puolet vastaajista on sitä mieltä, että lapsi on tekemisissä isovanhempien kanssa sopivasti. Sen sijaan kukaan ei vastannut, että lapsi on tekemisissä isovanhempien kanssa liian paljon. ”Liian vähän”-vastauksille yhteisenä teema nähtiin etäisyys ja kiireinen arki.

Liian vähän, koska toiset isovanhemmat asuvat 4 tunnin ajomatkan päässä, toiset 2 tunnin

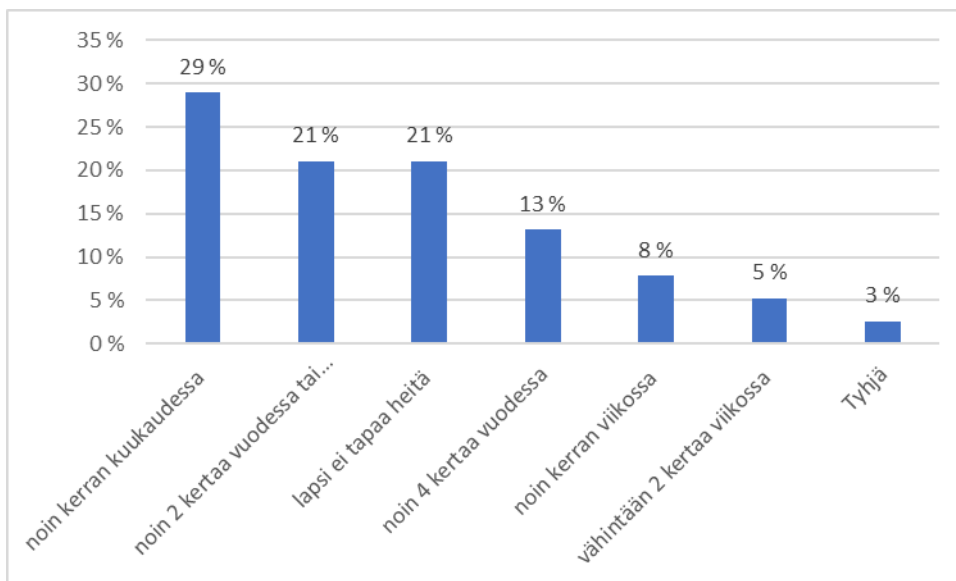
Liian vähän, koska osa asuu aika kaukana, osa on huonossa kunnossa, tai oma kiireinen elämä

Pitkä välimatka ja kiireinen arki

Isovanhemmat ovat myös työssä käyviä. Yksi isovanhempi asuu 300 km päässä

Vaihdellen, riippuen kuinka työt ajoittuu, ja mikä on lasten jaksaminen päiväkodin jälkeen

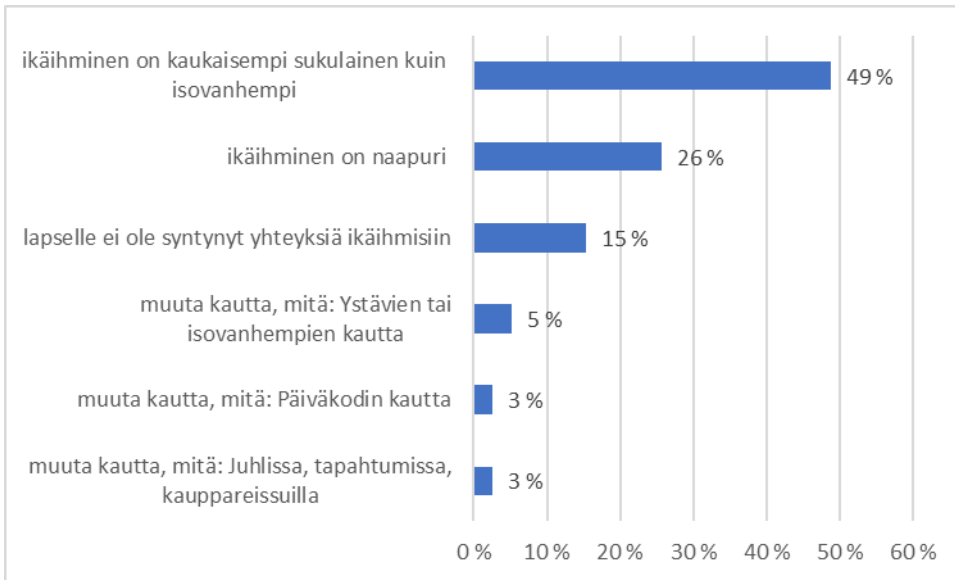
Kysymyksestä 10. lähtien kysymykset koskevat pelkästään muita yli 65-vuotiaita ikäihmisiä kuin omat isovanhemmat.

Kuvio 11. Kysymys 10. Kuinka usein lapsi tapaa ikäihmisiä?

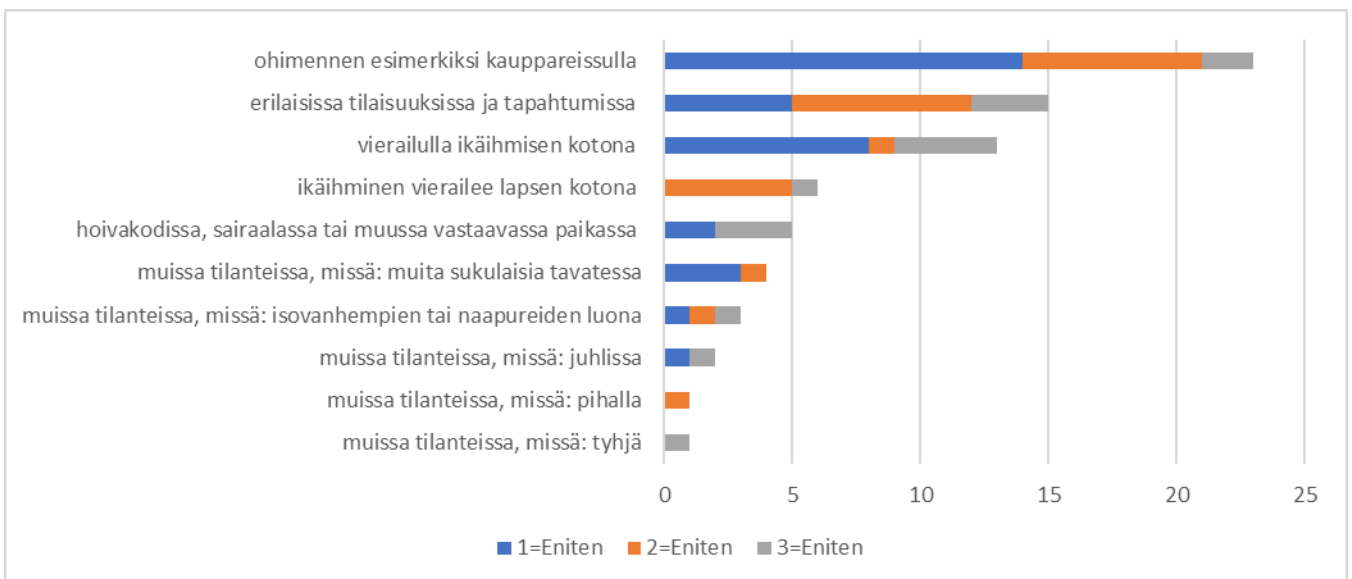
Kuvion 11 mukaan enemmistö kyselyyn vastanneista eli 29 % kertoi lapsen tapaavan muita ikäihmisiä kuin omia isovanhempia noin kerran kuukaudessa. Kuitenkin jopa 21 % kertoi, että lapsi ei tapaa muita ikäihmisiä lainkaan.

Kyselytutkimuksessani kysyin myös yhteistyön määrästä ja laadusta kyselyyni vastanneiden huoltajien lasten ja muiden, yli 65-vuotiaiden ikäihmisten, kuin omien yli 65-vuotiaiden isovanhempien kanssa. Näitä ikäihmisiä lapset tapasivat harvemmin.

Kuvio 12. Kysymys 11. Mitä kautta yhteyksiä lapsen ja ikäihmisen / ikäihmisten välille on syntynyt?

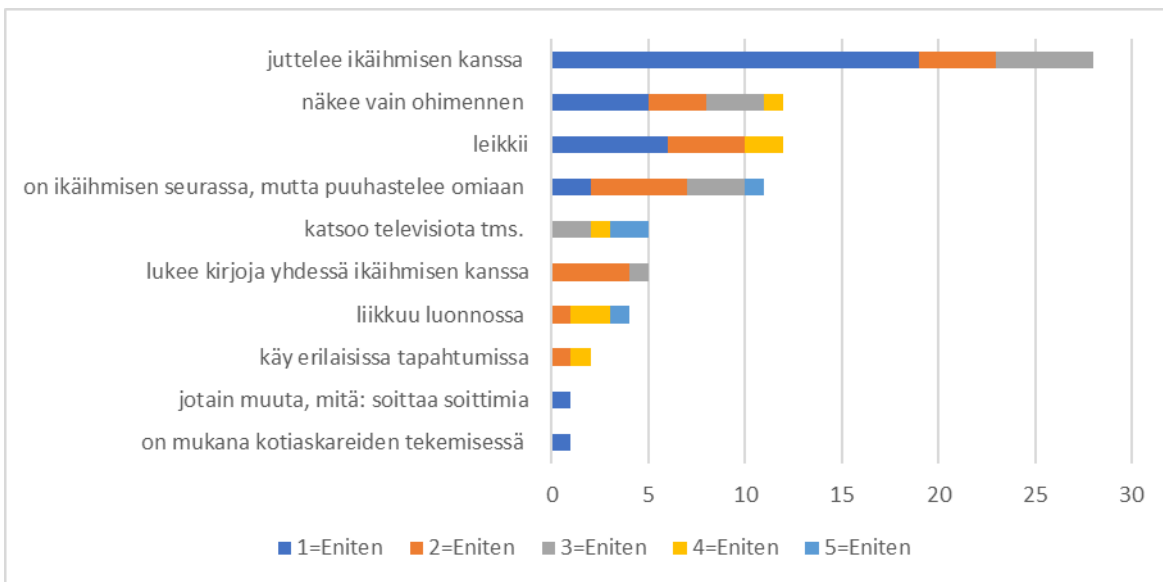
Kuvion 12 mukaan 15 prosentilla lapsista ei ole syntynyt yhteyksiä muihin ikäihmisiin lainkaan. Muilla lapsilla suhde muihin ikäihmisiin oli syntynyt lähinnä sukulaisuuden tai naapuruuden kautta.

Kuvio 13. Kysymys 12. Millaisissa tilanteissa lapsi tapaa ikäihmisiä useimmiten?

Kysymyksessä 12 huoltajia pyydettiin valitsemaan korkeintaan kolme kohtaa ja luokittelemaan ne seuraavasti: 1=eniten...3=kolmanneksi eniten. Kuvio 13 esittää vastaukset kappalemäärittäin.

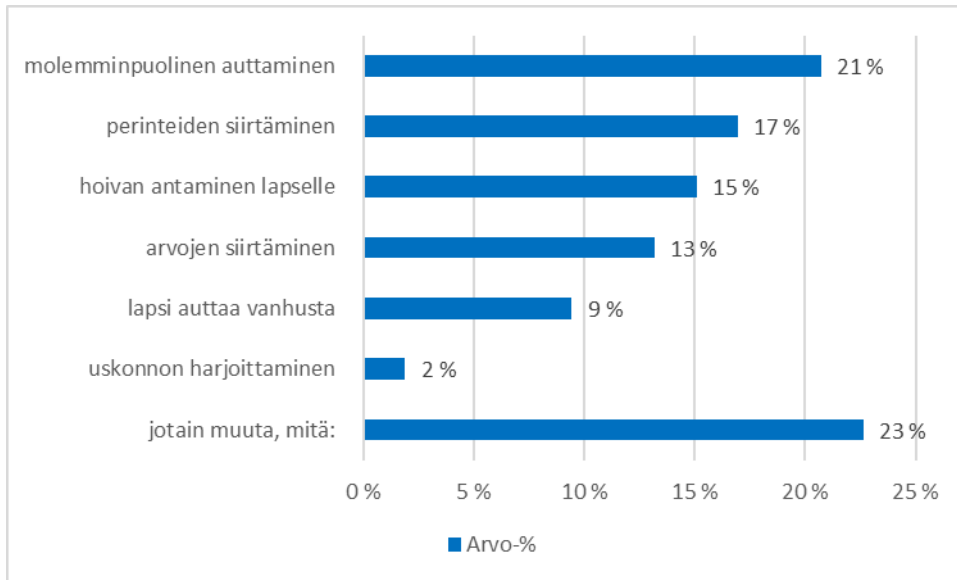
Kuvion 13 mukaan suurin osa huoltajista vastasi lapsensa tapaavan ikäihmisen kauppareisulla. Mielenkiintoista olisi selvittää, mitä kauppareisulla havainnoidaan. Huomioidaanko ikäihmisen kohtaaminen vain mukavana kohtaamisena tai muutaman sanan vaihtamisena kauppareisulla? Lapset tapaavat ikäihmisiä myös vierailulla ikäihmisten kotona tai erilaisissa tapahtumissa.

Kuvio 14. Kysymys 13. Mitä lapsi tekee ikäihmisen / ikäihmisten kanssa?

Kysymyksessä 13 huoltajia pyydettiin valitsemaan korkeintaan viisi kohtaa ja luokittelemaan ne seuraavasti: 1=eniten...5=viidenneksi eniten. Kuvio 14 esittää vastaukset kappalemäärittäin.

Kuvio 14 havainnollistaa sen, että kaikkein useimmiten lapsi juttelee ikäihmisen kanssa. Tämä liittyy lapsen ja ikäihmisen tapaamisiin ohimennen kauppareisilla sekä erilaisissa tilaisuuksissa ja tapahtumissa (Kuvio 13).

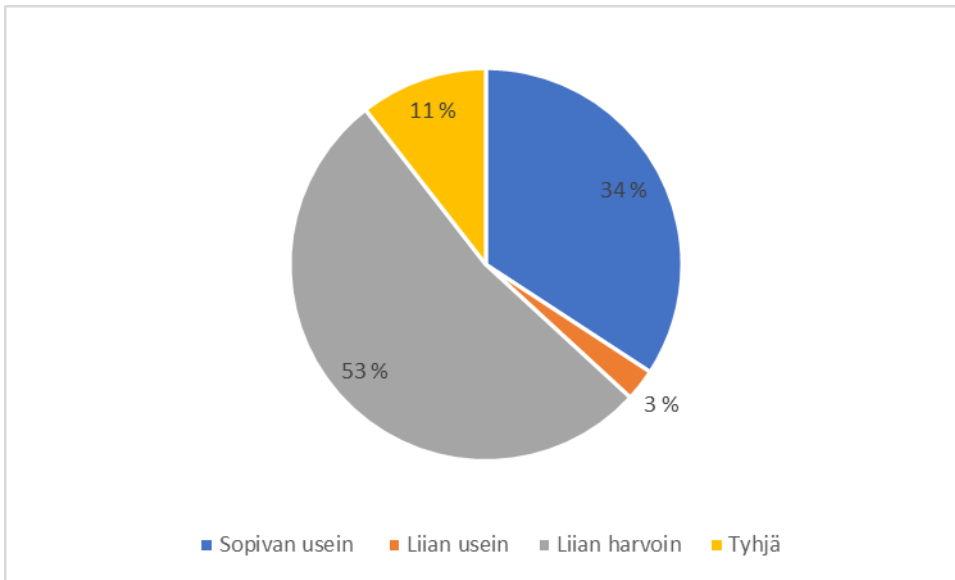
Kuvio 15. Kysymys 14. Lapsen ja ikäihmisen / ikäihmisten välisessä vuorovaikutuksessa toteutuu.

Kuvio 15 havainnollistaa, että hoiva ja molemminpuolinen auttaminen lapsen ja muun ikäihmisen kuin isovanhemman välillä nähtiin tärkeänä vuorovaikutuksessa. Perinteiden ja arvojen siirtäminen nousi myös vastauksista esille. Kuitenkin 23 prosenttia vastasi ”jotain muuta”. Yhteisenä teemana näistä ”jotain muuta”-vastauksista välittyi positiivinen vuorovaikutus ja molemminpuolinen piristäminen. Sanallinen kanssakäyminen nähdään vuorovaikutuksessa tärkeänä, ilmeisimmin myös lapsi on usein aloitteen tekijä tai kiinnostunut juttelemaan ikäihmisen kanssa.

Lapset kävi keskenään seinänaapurille viemässä leipomuksiaan ja saivat mehua.
Molemminpuolista piristämistä arkeen

Positiivisten tunteiden jakaminen

Kuulumisten vaihtaminen ym. tarinointi

Kuvio 16. Kysymys 15. Lapsi on tekemisissä muiden ikäihmisten kanssa mielestäni.

Kuvion 16 mukaan yli 1/3 vastaajista ilmoitti, että lapsi on tekemisissä muiden ikäihmisten kanssa sopivan usein. Kuitenkin kyselystä käy ilmi, että jopa 53 % huoltajista näki lapsen olevan liian harvoin tekemisissä muiden ikäihmisten kanssa. Vastausten perusteella ”Liian harvoin”-vastauksia yhdistävänä teemana oli se, että lapsen tuttavapiirissä ei ole muita ikäihmisiä.

Emme tunne ketään, jota tapaisimme

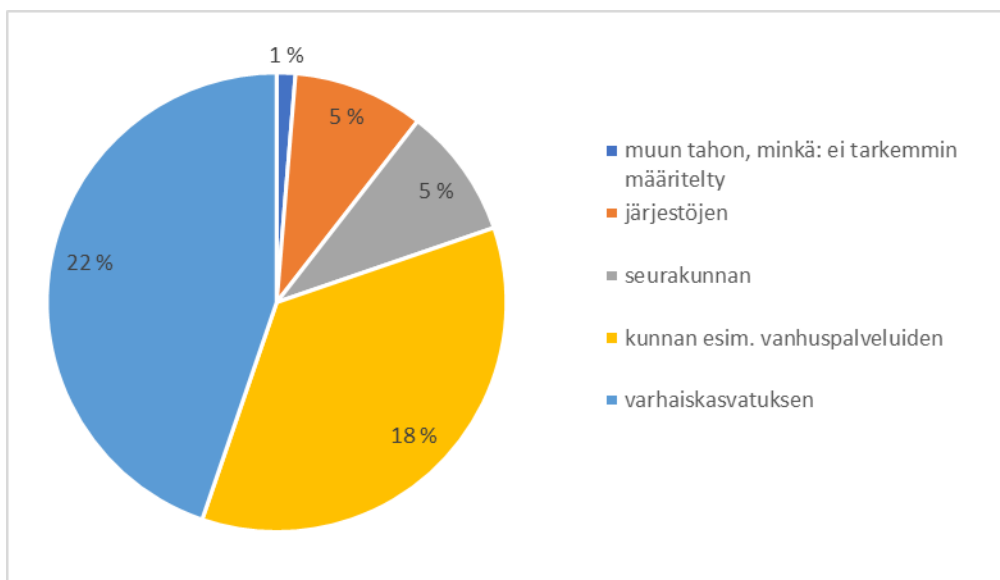
Lähipiirissä ei ole tarpeeksi muita ikäihmisiä

Ei ole tuttavapiirissä muita ikäihmisiä kuin isovanhemmat

Kuvio 17. Kysymys 16. Toivoisin lapsen tapaavan ikäihmisiä. Voit valita useamman vaihtoehdon.

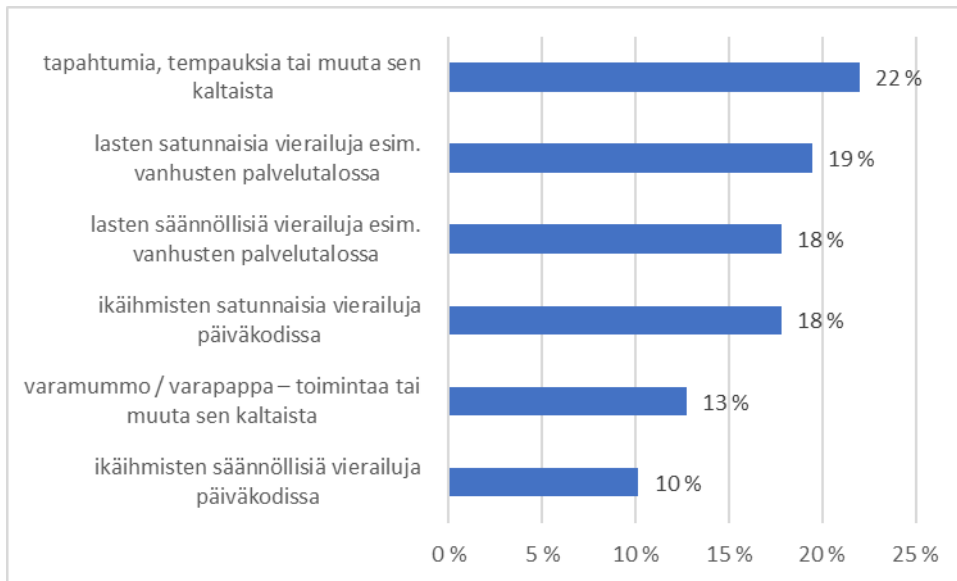
Kuvion 17 mukaan kyselyssä 26 prosenttia huoltajista toivoi, että lapset tapaisivat ikäihmisiä erilaisissa tilaisuuksissa ja tapahtumissa, kun taas 21 prosenttia huoltajista toivoi lapsen tapaavan ikäihmisiä vierailulla ikäihmisen kotona. 16 prosenttia huoltajista näki lasten tapaavan ikäihmisiä esimerkiksi hoivakodissa.

Kuvio 18. Kysymys 17. Minkä tahon toivoisit järjestävän toimintaa, missä lasten ja ikäihmisten vuorovaikutus toteutuu?

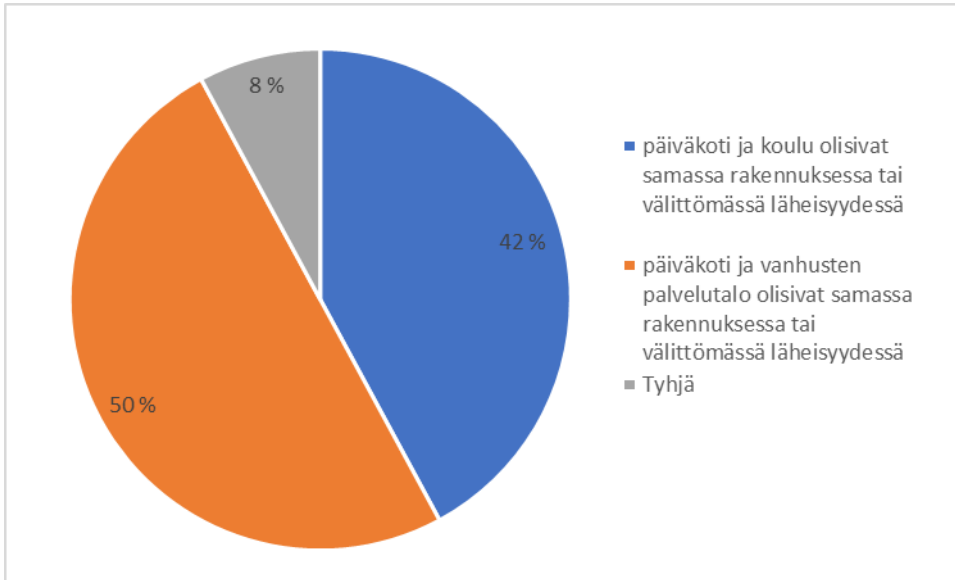
Kuvio 18 havainnollistaa, että valtaosa kyselyyn vastanneista huoltajista näki varhaiskasvatuksen järjestävän toimintaa, missä lapset ja ikäihmiset saisivat olla vuorovaikutuksessa keskenään. Lähes yhtä monet vastaajat näkivät vanhustalveluiden roolin tärkeänä lapsen ja

ikäihmisen kohtaamisen mahdollistajana. Pienempi osuus vastaajista näki toiminnan järjestäjänä seurakunnan tai järjestön.

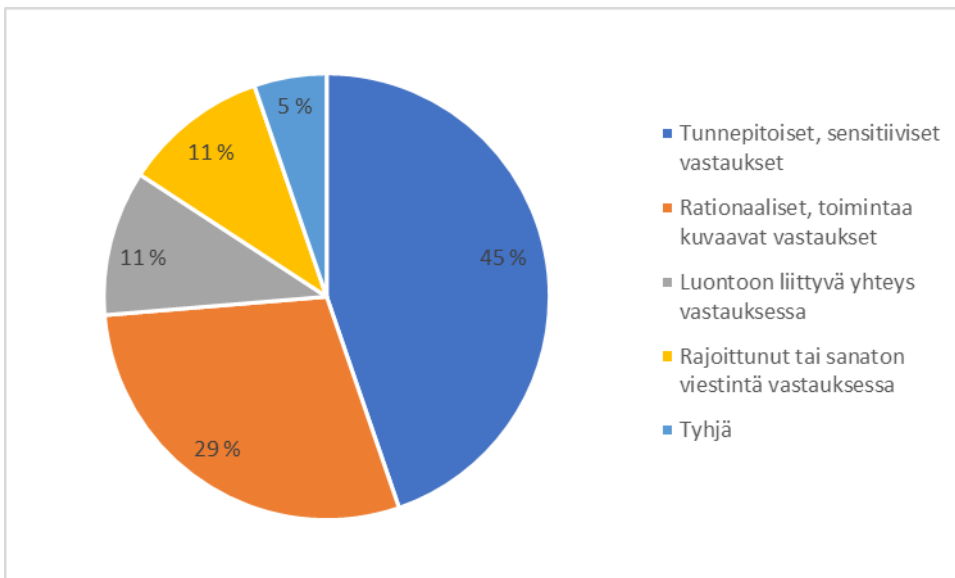
Kuvio 19. Kysymys 18. Millaista lapsia ja ikäihmisiä yhdistävää toimintaa toivoisit järjestettävän?

Kuvion 19 mukaan huoltajat näkivät erilaiset tapahtumat ja tempaukset tärkeänä lapsia ja ikäihmisiä yhdistävässä toiminnassa. Lasten satunnaiset ja säännölliset vierailut vanhusten palvelutalossa koettiin hyvänä yhteistyön muotona, kuin myös ikäihmisten satunnaisen vierailun päiväkodissa. Huoltajista 13 prosenttia koki erilaiset vapaaehtoistoiminta muodot, kuten varamummo/varapappa tärkeänä.

Kuvio 20. Kysymys 19. Rastita kumpi vaihtoehto hoitajan näkökulmasta olisi sinulle mieluisampi.

Kuvion 20 mukaan puolet vastaajista on ilmoittanut, että heille olisi mieluisampaa, että päiväkotiki ja vanhusten palvelutalo olisivat samassa rakennuksessa tai välittömässä läheisyydessä.

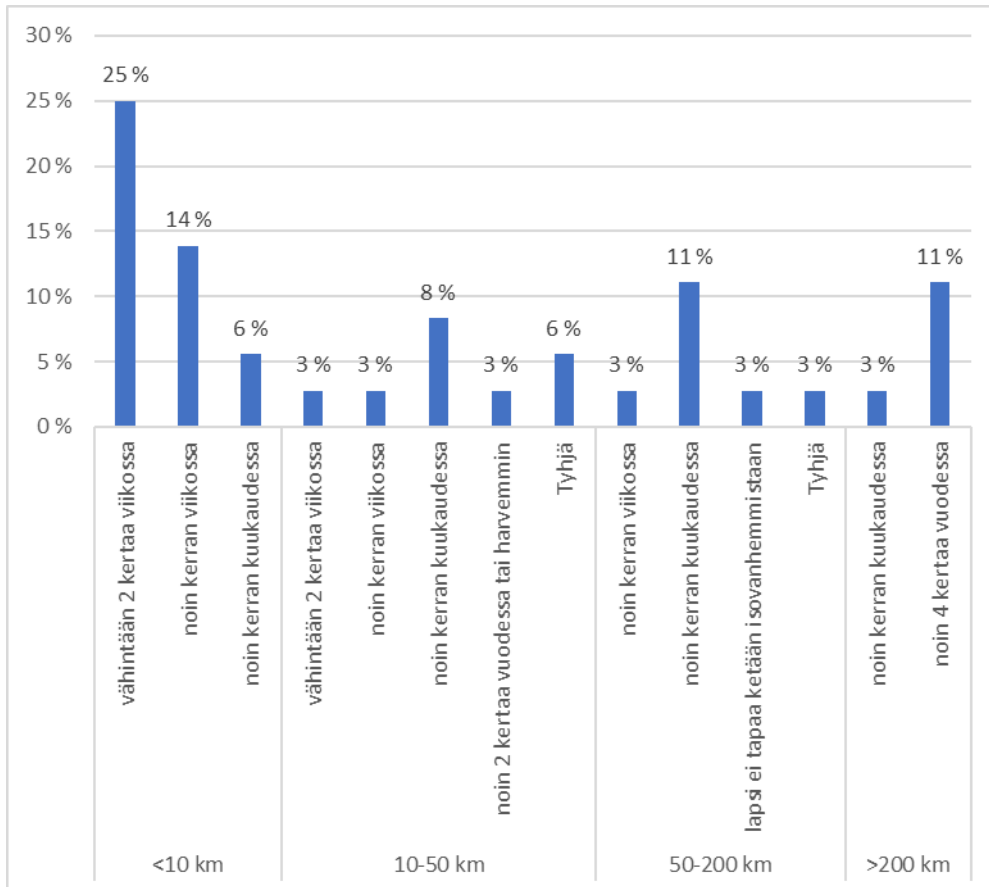
Kuvio 21. Lasten vastaukset kuvatehtävään teemoittain.

Kyselylomakkeen lopussa olleessa kuvatehtävässä lasta pyydettiin kertomaan havaintojaan kuvasta (Liite 3). Kuvatehtävään annetut vastaukset olivat jaettavissa neljään pääkategoriaan eli teemaan, joiden teemoittelua on havainnollistettu Kuviossa 21 ja Taulukossa 1.

Taulukko 1. Kuvatehtävän vastauksien teemoittelua.

Pääteemat	Alateemat	Esimerkki
Tunnepitoiset, sensitiiviset vastaukset	Ystävyys Auttaminen	Kaksi vanhusta kävelyllä maatilalla. Toinen tukee toista. Ovat etsimässä kukkia ystävilleen.
Rationaaliset, toimintaa kuvaavat vastaukset	Toiminta Sukulaisuussuhteet	Pappoja kävelykeppeineen, menossa torille.
Rajoittunut tai sanaton viestintä vastauksessa	Tokaisut	Kuka? :)
Luontoon liittyvä yhteys vastauksessa	Metsä Puut Kukat	Se on metsäretki.

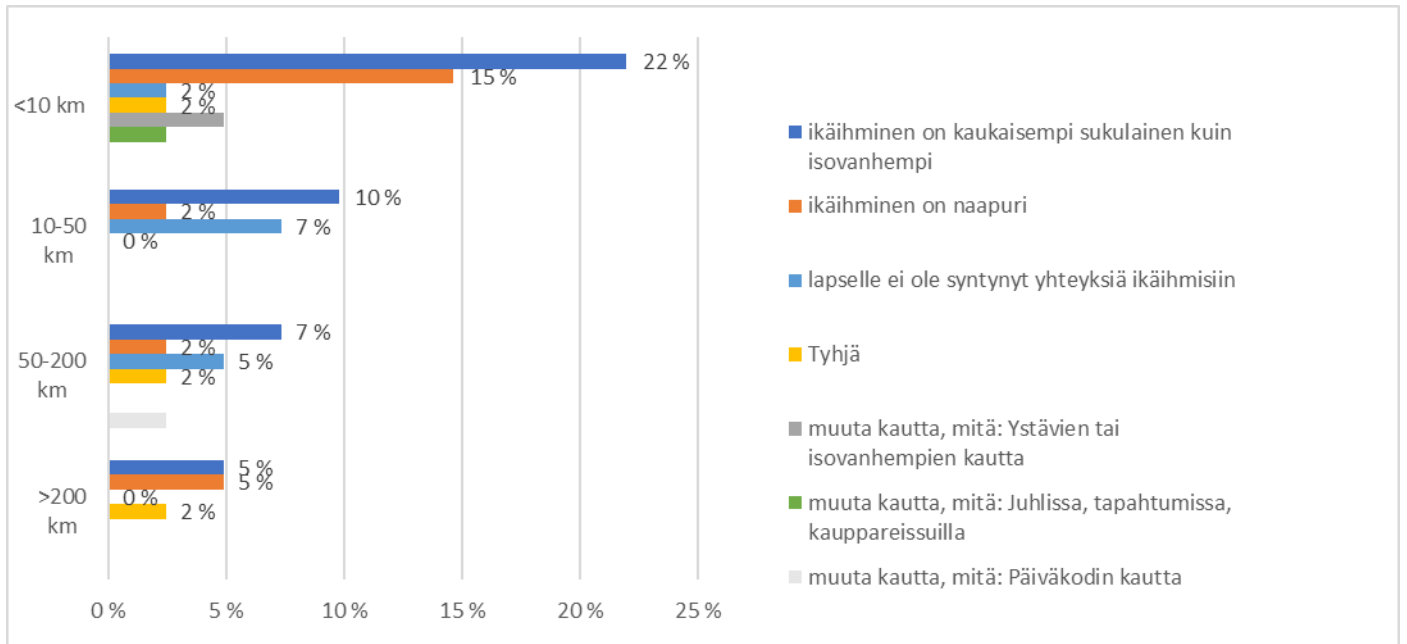
Kuvatehtävään annetuissa vastauksissa oli todennäköisesti nähtävissä vaikutusta lasten iällä. Nuorimmat lapset eivät välttämättä kyenneet tuottamaan sanallisia vastauksia. Vastavasti vanhemmat lapset kykenivät tuottamaan laajempia ja kuvailevampia tulkintoja kuvasta. Kuvassa näkyvät ikäihmiset rinnastettiin usein omiin isovanhempiin tai muihin sukulaisiin sukupuolesta riippumatta. Suurin osa vastauksista sisälsi jonkinlaisen tunnepitoisen tulkinnan, mikä oli lähes kaikissa positiivinen. Vastauksissa tuotiin muun muassa esille se, että kuvassa näkyvät henkilöt olivat ”kavereita”, ”ystäviä” tai että heillä oli joku muu yhdistävä tekijä keskenään esimerkiksi sukulaisuussuhde. Lisäksi useissa vastauksissa tuli ilmi, että kuvan iäkkäiden henkilöiden nähtiin auttavan ja tukevan toisiaan heidän kävellessään lähekkäin ja kävelykeppien kanssa.

Kuvio 22. Kysymys 4. Lähin isovanhemmista asuu (etäisyys kilometreinä) ja 5. Kuinka usein lapsi tapaa jonkun isovanhemmistaan?

Kuviossa 22 on ristiintaulukoitu kysymyksiin 4 ja 5 annettuja vastauksia. Tuloksien mukaan kaikkein lähimpänä (<10 km) asuvaksi ilmoitettu isovanhempi ja lapsi tapaavat useimmiten toisiaan. 25 prosenttia on ilmoittanut tapaamistiheydeksi vähintään kaksi kertaa viikossa.

Kuvion 22 mukaan vastaavasti kauimpana (>200 km) asuvien kohdalla viikoittaisia tapaamisia ei ole. Jos isovanhemmat asuvat kauempana ja lapsi näkee heitä harvemmin, mikä on silloin muiden ikäihmisten tapaamisten merkitys lapsille?

Kuvio 23. Kysymys 4. Lähin isovanhemmista asuu (etäisyys kilometreinä) ja 11. Mitä kautta yhteyksiä lapsen ja ikäihmisen / ikäihmisten välille on syntynyt?

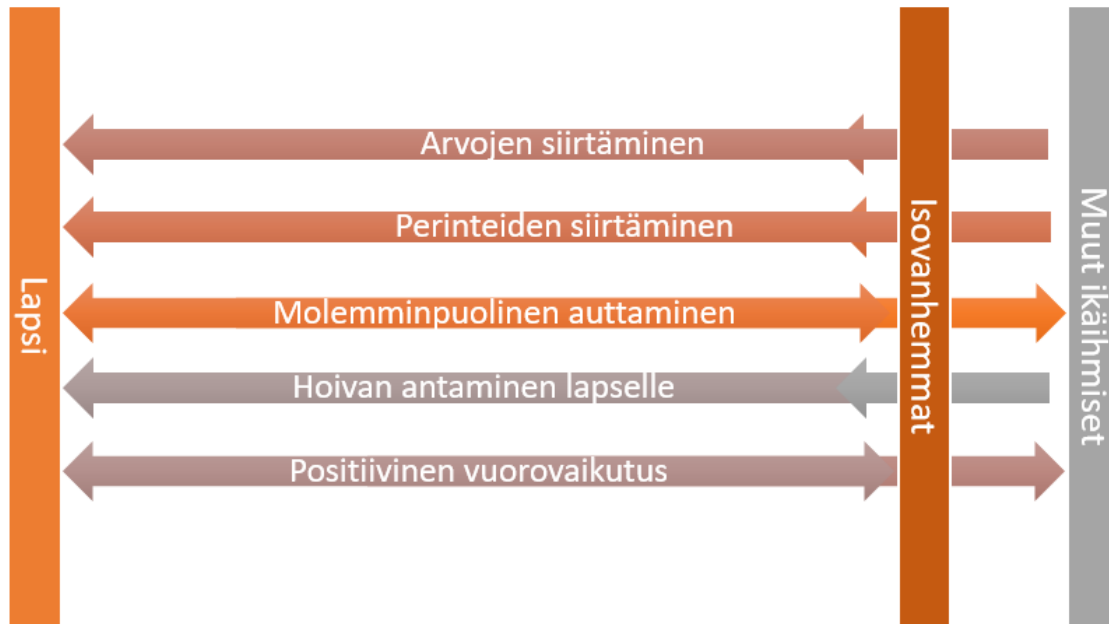
Kuviossa 23 on ristiintaulukoitu kysymyksiin 4 ja 11 annettuja vastauksia. Tuloksien mukaan lähimpänä isovanhempaa (<10 km) asuvat ovat muodostaneet yhteyksiä ikäihmisiin pääasiassa sukulaisuussuhteiden, naapurustonsa ja ystäviensä kautta. Tätä kauempana (10...>200 km) asuvat ovat useammin ilmoittaneet, että lapselle ei ole syntynyt yhteyksiä ikäihmisiin. Heidänkin kohdallaan yhteyksiä ikäihmisiin on kuitenkin jossain määrin kyetty luomaan sukulaisten tai naapureiden kautta.

7 PÄÄTELMÄ

Varhaiskasvatuksen laatukriteerinä on pitkään painotettu kodin ja päiväkodin välistä kasvatussyhteistyötä (Ahonen, 2017, s. 243). Koska suuri osa suomalaisista lapsista viettää merkittävän osan päivästänsä institutionaalisessa varhaiskasvatusyksikössä, on vuorovaikutus lapsen huoltajan kanssa hyvin tärkeää. Hyvä pohja kasvatussyhteistyölle saavutetaan osoittamalla huoltajille, että heidän mielipiteensä ja näkemyksensä ovat tärkeitä.

Tässä opinnäytetyöni kyselytutkimuksessa huoltajat pääsivät kertomaan heidän toiveestaan lisätä lapsen ja ikäihmisen välistä yhteistyötä. Vastauksista kävi myös ilmi, että varhaiskasvatus on tänäkin päivänä merkittävässä asemassa tukemassa lapsien monisukupolvisia suhteita, erityisesti niissä tapauksissa, joissa lapsella ei ole omia isovanhempia tai muita ikäihmiä lähipiirissään. Huoltajien mielestä varhaiskasvatus instituutiona on yksi niistä tahoista yhteiskunnassa, joka voi vaikuttaa ikäihmisen asemaan ja osallisuuteen lasten ja huoltajien kautta lähentämällä eri sukupolvien yhteyttä ja luomalla positiivista kuvaa ikäihmisistä.

Lapsen ja ikäihmisen välisen yhteistyön kautta varhaiskasvatukselle tarjoutuu uusi oppimisympäristö, jolla varmistetaan Akaan varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti vuorovaikutuksellinen oppiminen laajemminkin kuin vain oman toiminnan piirissä, unohtamatta kulttuuriperinnön ja tärkeinä pidettyjen arvojen ja traditioiden siirtämistä seuraavalle sukupolvelle (Akaan kaupunki, 2022, s. 25–26). Lasten ja ikäihmisten säännönmukaisen yhteistyön lisäämisen huoltajien toivomalla tavalla tulisi nähdä yhtenä kehittämisen kohteista Akaan varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyössäni osaltaan kuvataan, kuinka merkittävä rooli on lapsen ja ikäihmisen välisessä yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa, jota myös lasten huoltajat arvostivat (Kuvio 24).

Kuvio 24. Lapsen ja ikäihmisen välinen vuorovaikutus.

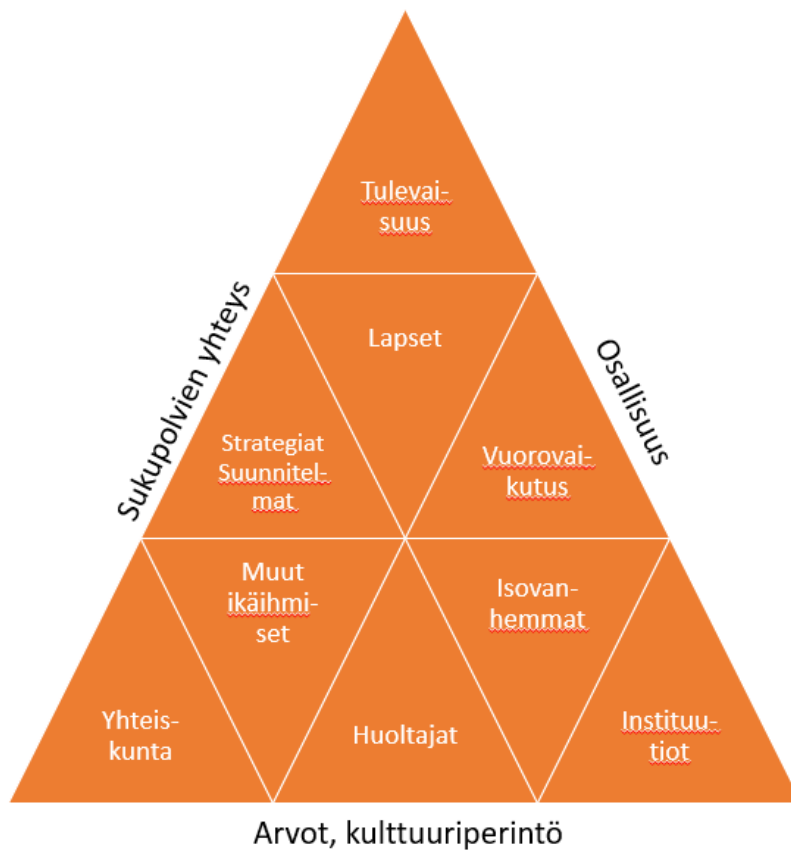
Perinteiden ja arvojen siirtämisen ohella, huoltajien mielestä isovanhemman antama hoiva lapselle koettiin kaikkein tärkeimpänä vuorovaikutuksena. Sama hoivan antaminen lapselle arvostettiin myös korkealle lapsen ja muun ikäihmisen välisessä vuorovaikutuksessa. Huoltajat korostivat myös molemminpuolista auttamista ja positiivista vuorovaikutusta lapsen ja isovanhemman sekä muiden ikäihmisten välillä.

Sensitiiviset arvot, kuten hoivan antaminen sekä lähimmäisen auttaminen voidaan nähdä hyvin merkityksellisinä ja arvokkaina elämän jatkumossa, koska ilman näitä ei yhteiskunta voisi toimia. Auttaminen ei tuota iloa ainoastaan autettavalle, vaan myös auttajalle itselleen (Lagerspetz, 1997). Sukupolvien välisessä yhteydessä vuosikymmenten myötä ihmisten roolit muuttuvat ja isovanhemmat tai muut ikäihmiset, jotka ovat saattaneet hoivata aikanaan lastenlapsiaan ja auttaa lapsiperheitä, muuttuvat itse hiljalleen apua ja hoivaa tarvitseviksi. Ihmisen eliniän pidentymisen myötä tulevat jopa viiden sukupolven perhekunnat yleisemmiksi. Tutkimustietoa tarvittaisiin siten yhä enemmän myös ymmärtääksemme, minkälaisia vaikutuksia tällä on sukupolvien auttamis- ja hoitovastuisiin (Topo & Jyrkämä, 2020, s. 325).

Muuttuvassa maailmassa lapsi hyötyy siitä, että hänellä olisi mahdollisimman laaja kuva ihmisestä, sillä yhteiskunnassa me ihmiset olemme hyvin erilaisia. Eri ikäisiä, kokoisia, värisiä, toimintakyvyltämme aktiivisia tai rajoittuneita, ehkäpä joskus muistisairaita. Tähän liittyy myös myönteinen kuva ikäihmisistä heidän mahdollisista rajoitteistaan huolimatta. Tätä peilattiin

myös kyselyn lopussa olleessa kuvatehtävässä, jossa lapset pääsivät omin sanoin kerto-
maan näkemyksiään valokuvasta, mitkä olivat pääosaltaan aidosti tunnepitoisen positiivisia.

Yleisesti ottaen sukupolvien kohtaamisia ja lähentymistä voitaisiin edistää rakentamalla esi-
merkiksi yksikköjä, joissa varhaiskasvatuksen ja vanhusten palvelut tuotaisiin saman katon
alle tai samaan pihapiiriin, missä eri sukupolvet voisivat kohdata luonnollisesti jokapäiväi-
sessä toiminnassaan.

Kuvio 25. Lapsen ja ikäihmisen yhteistyön ulottuvuuksia.

Kuvio 25 havainnollistaa lapsen ja ikäihmisen yhteistyön ulottuvuuksia yhteiskunnassa, jossa voidaan havaita sukupolvien kohtaamisia tapahtuvan luonnollisesti perhepiirissä. Kuitenkin perhepiirin ulkopuolella lapsen ja ikäihmisen välistä vuorovaikutusta ja osallisuutta voidaan lisätä eri instituutioiden toimesta sekä vapaaehtoistoiminnan kautta. Ikäihmisen elämäkoke-
muksen ja kulttuuriperinnön välittäminen nähdään yksityisenä ja julkisena voimavarana (Topo & Jyrkämä 2020, s.326). Lapsen ja ikäihmisen välisen yhteistyön ja vuorovaikutuksen edistä-
misellä on merkittävä vaikutus yhteiskunnan kehittymisen kannalta. Tasapainoinen tulevai-
suus ei synny toisistaan irrallisista sukupolvista, vaan sukupolvien ketjuuntumista tulisi vaalia, koska jokainen sukupolvi määrittelee itsensä suhteessa aiempiin sukupolviin (Boulanger ym

2020 s. 269–285). Lapsien omilta isovanhemmilta ja muilta ikäihmisiltä perimät arvot ja kulttuuriperintö vaikuttavat vahvasti lapsen kasvuun ja kehitykseen, luoden pohjaa heidänkin tulevaisuudelleen.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöni aihe oli henkilökohtaisesti minulle tärkeä, koska itse sain kasvaa lapsuuteni samassa pihapiirissä neljän sukupolven kanssa. Lapsena saatu rakkaus, kannustus ja hyväksyntä isovanhemmilta ja isoisoisältä on jäänyt kantavaksi voimaksi elämäni. He eivät hemmotelleet minua uusilla hienoilla leluilla, mutta heidän kanssaan sain jakaa yhteistä tavallista arkea. Suurin lahja, jonka heiltä sain, oli heidän antamansa aika ja läsnäolo. Isovanhempien läsnäolo loi levollisuutta ympärilläni kasvaa ja kehittyä, vaikka elämän varrella kasvukipuja välillä koinkin.

Kuten Holmila (2022, s. 84) toteaa, lapsenlapset ovat myös suuri ilo isovanhemmilleen. Isovanhemmat saavat oikeuden keskittyä rauhassa lapseen ja nauttia yhteisestä ajasta, ilman varsinaista vanhempien kantamaa kasvatusvastuuta ja arkihuolta.

Eri sukupolvien kohtaaminen perhesuhteiden ulkopuolella on vähäistä tänä päivänä, eikä kaikilla lapsilla ole isovanhempia tai ikäihmiset ovat lapsenlapsettomia. Siksi lapsen ja ikäihmisen välinen yhteistyö olisi nähtävä yhteisenä intressinä niin varhaiskasvatukselle kuin vanhuspalveluille, sillä se tukee ihmisen tasavertaisia mahdollisuuksia monisukupolvisiin sosiaalisiin suhteisiin ja vuorovaikutukseen. Lapsen ja ikäihmisen välinen yhteistyö ilman biologisia siteitä on aina arvokasta, joka antaa mahdollisuuden hyvän jakamiseen ja molemmin puoleiseen auttamiseen, kuten huoltajien mielipiteet kyselyssäni osoittivat.

Isoäitini tapasi minua monesti muistuttaa vanhaa sanontaa siteeraten, ”Ei suuret sanat, vaan pienet teot”. Suuretkin strategiat täytyy aina saada jalkautettua ruohonjuuritasolle niin, että siellä on riittävästi osaamista, aikaa ja resursseja tuottaa sekä lapsille että ikäihmisille aitoja kokemuksia, mitkä saattavat sisältää yksinkertaisuudessaan esimerkiksi yhteisen satu- tai lauluhetken, naurua ja hymyä, lämpimän kosketuksen tai tiedustelun päivän kuulumisista. Nämä pienetkin asiat voivat usein olla monelle se päivän tai viikon kohokohta, vahvistaen ihmisen osallisuutta, mistä elämän merkityksellisyys lopulta muodostuu.

Huoltajien näkemyksiä lasten ja ikäihmisten välisestä yhteistyöstä on tutkittu melko vähän, joten opinnäytetyöhöni tehdyn kyselyn merkitys on siltä osin merkittävä. Kokonaisuudessaan koen, että opinnäytetyöstäni muodostui selkeä kokonaisuus, mikä täyttää toimeksiantajani, Akaan varhaiskasvatuksen asettamat tavoitteet opinnäytetyölle. Opinnäytetyöni tarkoitus on osoittaa päivitetyn strategian Sujuvan arjen Akaa 2026 merkitys varhaiskasvatuksen

näkökulmasta. Strategiassa mainitaan, että Akaassa on helppoa ja kotoista asua, Akaassa on aikaa elää ja Akaa pitää huolta asukkaistaan. Näin ollen luonnollinen sukupolvien yhteys ja yhdessä elo on huomioitava Akaan kaupungin eri toimijoiden yhteisenä tavoitteena. Kysely osallisti huoltajia vaikuttamaan ja sanoittamaan varhaiskasvatuksen merkittävää roolia, mikä tukee lapsen etua kohdata ikäihminen osana sukupolvien ketjua. Kyselyn avulla varhaiskasvatuksen kasvatusyhteistyö voidaan myös jatkossa huomioida laajemminkin kuin vain kasvattaja-, lapsi- ja huoltajanäkökulmasta.

Opinnäytetyöni tavoitteena oli myös herättää keskustelua lapsen ja ikäihmisen välisen yhteistyön merkityksestä ja hyödyistä lasten ja ikäihmisten parissa työskenteleville, sekä myös syötteeksi Akaa kaupungin strategiaprosessiin tulevaisuuskuvan ja toimialakohtaisten toimenpanosuunnitelmien tarkentamiseksi ja päivittämiseksi vastaamaan toimintaympäristössä jo havaittuja ja mahdollisesti tulossa olevia muutoksia, tarpeita ja ilmiöitä. Todennäköisesti korttelipihatyylinen ratkaisu, missä eri sukupolvet ja heidän palvelunsa tuodaan fyysisestikin lähelle toisiaan, tulee yleistymään. Tällainen konsepti edellyttää tiivistä moniammatillista yhteistyötä eri toimijoiden keskuudessa, mutta voi parhaimmillaan antaa paljon lapsille ja ikäihmisille sekä heidän parissaan työskenteleville. Ajattelen, että erityisesti lapsen ja ikäihmisen parissa työskentelevän ammatillinen osaaminen kiteytyy kykyyn kohdata asiakas aidosti arvokkaana ja ainutlaatuisena yksilönä.

Tulevana geronomina uskon, että voin hyödyntää aikaisempaa työkokemustani ja osaamistani varhaiskasvatuksen työtehtävistä myös vanhustyön kentällä. Tulevaisuudessa minua kiinnostaisi päästä konkreettisemmin suunnittelemaan sekä toteuttamaan lapsen ja ikäihmisen välistä yhteistyötä. Mielestäni tärkeää olisi tuoda lasten ja ikäihmisten ääni kuuluville ja selvittää, minkälaisia ideoita tai toiveita heillä itsellään olisi eri instituutioiden järjestämän sukupolvia yhdistävän toiminnan suunnittelussa.

LÄHTEET

- Ahonen, L. (2017). *Haastavat kasvatustilanteet: Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja* (2.p.). PS-Kustannus
- Akaan kaupunki. (2021). *Akaan ja Urjalan yhteistoiminta alue: Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi 2021–2023*. <https://akaa.fi/wp-content/uploads/2021/11/Suunnitelma-ikaantyneen-vaeston-tukemiseksi-2021-2023.pdf>
- Akaan kaupunki. (2022). *Akaan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma*. Haettu 15.10.2022. https://akaa.fi/wp-content/uploads/2022/09/Akaa_varhaiskasvatussuunnitelma-2022.pdf
- Akaan kaupunki. (i.a.-a). *Strategia*. Haettu 15.10.2022. <https://akaa.fi/meidan-akaa/perustietoa/strategia/>
- Akaan kaupunki. (i.a.-b). *Vasu tutuksi*. Haettu 15.10.2022. <https://akaa.fi/wp-content/uploads/2022/08/Akaa-Vasu-tutuksi-2022-WEB-1.pdf>
- Boulanger, D., Albert, I., & Marsico, G. (2020). *Gerontagogy Toward Intergenerationality: Dialogical Learning Between Children and Elders. Integrative psychological & behavioral science*, 54(2), 269-285. <https://doi.org/10.1007/s12124-020-09522-7>
- Eskola, A. (2019). *Vanhanakin voi ajatella*. (2. p.). Vastapaino Oy
- Gualano, M. R., Vogliano, G., Bert, F., Thomas, R., Camussi, E., & Siliquini, R. (2018). The impact of intergenerational programs on children and older adults: A review. *International psychogeriatrics*. 30(4), 451–468.
- Halonen, L. (2015). *lästä viis tai ysiviis! Vanhustyön ja varhaiskasvatuksen välinen ikäpolvi-toiminta nyt ja tulevaisuudessa* [AMK-opinnäytetyö, Laurea ammattikorkeakoulu]. Teesus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201505045899>
- Helin, S., & von Bonsdorff, M. (2013). *Palvelujärjestelmän terveyden, toimintakykyisyyden ja selviytymisen edistäjänä*. Teoksessa E. Heikkinen, J. Jyrkämä & T. Rantanen (toim.), Gerontologia. (3.p, 414–443). Duodecim.
- Holmila, M. (2022). *”Semmoista elämänviisautta, jota olisi sopinut kyllä vähän laajemminkin kuunnella”*: Ikänaisten elämisen taito ja kokemukset asemastaan yhteiskunnassa. E2 tutkimus. <https://www.e2.fi/media/julkaisut-ja-alustukset/ikanaiset/ikanaiset.pdf>
- Isola, A-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S., & Keto-Tokoi, A. (2017). *Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa*. Terveyden -ja hyvinvoinnin laitos, (THL). <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-917-0>
- Jyväskylän yliopisto. (21.4.2016). *Teemoittelu*. Haettu 15.10.2022. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/teemoittelu>

- Jyväskylän yliopisto. (28.10.2021) *Laadullinen tutkimus*. Haettu 2.10.2022. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>
- Jämsén, A., & Jämsä, M. (2017). *Gerontologinen sosiaalityö hakee paikkaansa*. Teoksessa A, Jämsén. (toim.) *Sosiaalityön vuoro -keskusteluja ajassa*. Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus.
- Lagerspetz, K. (1997). *Altruismin mahdollisuudet*. Haettu 19.11.2022. <https://www.duodecimlehti.fi/duo70536>
- Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä sosiaali- ja terveystalvveluista 980/2012. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120980>
- Malinen, H. (2019). *Anna lapselle ääni: Kieli- ja kulttuuritietoisuuden voima kasvatuksessa*. PS-kustannus
- Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL). (30.07.2020). *Kylämummit- ja vaarit*. <https://www.mll.fi/vanhemmille/toiminta-lapsiperheille/kylamummit-ja-vaarit/>
- Nikander, T., & Pietilä, M. (28.4. 2021). *Vähemmän lapsia, enemmän isovanhempia*. Tilastokeskus. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2021/vahemman-lapsia-enemman-isovanhempia/>
- Nivala, E., & Rynänen, S. (2019). *Sosiaalipedagogiikka: Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa*. Gaudeamus Oy
- Norlandia Yhdessä.fi. (i.a). *Sukupolvet yhdessä*. Haettu 2.10.2022 <https://norlandiayhdessa.fi/fi/sukupolvet-yhdessa/>
- Opetushallitus. (2022). *Yhteisöllisyys*. Haettu 31.10.2022. <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/yhteisollisyys>
- Oulasmaa, M. (2020) *Suukkoja ja säröjä sukupolvisuhteissa: Kirja isovanhemmille*. Väestöliitto. <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/11/774c829f-suukkoja-ja-saroja.pdf>
- Pihlaja, P., & Viitala, R. (2019). *Varhaiserityiskasvatus*. (2. p.). PS-kustannus
- Purhonen, S. (2007). *Sukupolvien ongelma: Tutkielma sukupolven käsitteestä, sukupolvi-toudesta ja suurista ikäluokista* (Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia nro 251) [Väitöskirja, Helsingin yliopisto]. Helda. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/23412/sukupolv.pdf>
- Puusa, A., & Juuti, P. (2011). *Menetelmäviidakon raivaajat- perusteita laadullisen tutkimustavan valintaan*. JTO

- Rantanen, T. (2013). *Gerontologisen tutkimustiedon soveltaminen ikääntyvän väestön toimintakyvyn edistämässä*. Teoksessa E. Heikkinen, J. Jyrkämä & T. Rantanen (toim.), Gerontologia. (3.p., s. 414). Duodecim
- Saarenheimo, M., Pietilä, M., Tiihonen, A., Pohjonen, P., Maununaho, S., Raitakari, S., & Aarnisalo, L. (2013). *Neljän polven treffit: Ikäpolvitoiminnan opas*. Vanhustyön keskusliitto
- Sihvonen, A-P., Martelin, T., Koskinen, S., Sainio, P., & Aromaa, A. (2013). *Terveet ja toimintakykyiset elinvuodet*. Teoksessa E. Heikkinen, J. Jyrkämä & T. Rantanen (toim.), Gerontologia. (3.p., s.70). Duodecim
- Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). (2020a). *Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030: Tavoitteena ikäkyvykäs Suomi*. (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:31). <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-6865-3>
- Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). (2020b). *Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020–2032: Tavoitteena ikäystävällinen Suomi* (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:29). https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162455/STM_2020_29_J.pdf
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL). (4.5.2022). *Osallisuus*. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>
- Tienari, J., & Harviainen, J. T. (2020). *Strategiaopas kuntien pääkäyttäjille: Osallista ja hallitse*. Alma talent Oy.
- Tilastokeskus. (24.3.2020). *70 vuotta täyttäneitä 874000*. (Suomen virallinen tilasto) https://www.stat.fi/til/vaerak/2019/vaerak_2019_2020-03-24_tie_001_fi.html
- Tilastokeskus. (30.9.2021). *Syntyvyys ei ole Suomessa ikärakenteen kannalta riittävällä tasolla*. (Suomen virallinen tilasto). https://www.stat.fi/til/vaenn/2021/vaenn_2021_2021-09-30_tie_001_fi.html
- Topo, P., & Jyrkämä, J. (2020). *Iäkkäät kasvattamassa yhteisiä ja yksityisiä voimavaroja*. Gerontologia, 34(4) 323–327.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa*. (Julkaisuja 3/2019). https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf
- Ukkonen-Mikkola, T. (2011). *Sukupolvien kohtaamisia lasten ja vanhusten yhteisessä päiväkeskuksessa*. (Acta Universitatis Tamperensis 1596) [Väitöskirja, Tampereen yliopisto] Trepo. <https://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8382-0>

Umstätter, U. Two old friends taking a stroll through the fields, talking about old times (UUF15458). [Valokuva]. Westend61. Saatavana: <https://www.westend61.de/en/image-View/UUF15458/two-old-friends-taking-a-stroll-through-the-fields-talking-about-old-times>

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>

Vilka, H. (2007). *Tutki ja mittaa: Määrällisen tutkimuksen perusteet*. Tammi

LIITTEET

Liite 1. Sopimus opinnäytetyöstä

Liite 2. Kyselylomakkeen saatekirje

Liite 3. Kyselylomake

Liite 1. Sopimus opinnäytetyöstä

Sopijaosapuolet ja yhteystiedot

1.1 Opinnäytetyön tekijä ja yhteystiedot

Riina Mannismäki
 Seinäjoen ammattikorkeakoulu / Geronomi
riina.mannismaki@seamk.fi

puh. 040 451 1046

Työelämän yhteyshenkilö ja yhteystiedot

Anneli Säteri
 Varhaiskasvatusjohtaja
anneli.sateri@akaa.fi

puh. 040 335 3511

Opinnäytetyö

2.1 Opinnäytetyön tarkoitus on tehdä Akaan kaupungissa Toijalan taajamassa olevien päiväkotilasten huoltajille nimettömänä suoritettava, perinteinen paperinen kysely huoltajien näkemyksistä lapsen ja ikäihmisen välisen yhteistyön merkityksestä, laadusta ja määrästä. Kyselyä tullaan hyödyntämään paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman päivityksessä ja tullaan kehittämään kolmitasoisien lapsen tuen ja inklusiivisuuden mahdollisuuksia lapsen eduksi ikäihmisten kohtaamisissa.

Päiväkotien ja ikäihmisten välistä yhteistyötä ei ole aikaisemmin Akaan varhaiskasvatuksessa tutkittu.

2.2 Opinnäytetyön toteutustapa

Kartoitus tehdään laadullisena tutkimuksena huoltajien kyselytutkimusta hyödyntäen.

2.3 Alustava aikataulu

Toimeksiantajan toive kyselylomakkeiden lähettämiseen huoltajille ajoittuu loppuvuoteen 2021. Tulokset analysoidaan syksyn 2022 aikana osana opinnäytetyöprosessia.

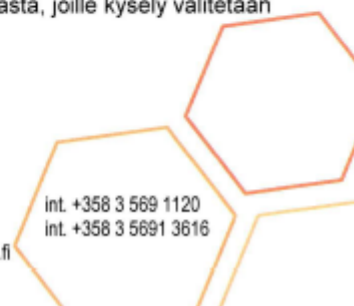
2.4 Työelämän yhteyshenkilön rooli opinnäytetyössä

Akaan kaupungin varhaiskasvatusjohtaja toimii yhteistyössä opinnäytetyön tekijän kanssa tarjoamalla huoltajien haastatteluun tarvittavan, nimettömän tiedon huoltajien määrästä, joille kysely välitetään kunkin päiväkodin kautta.

AKAAN KAUPUNKI

käyntiosoite	Sirkesalontie 3	37800 AKA	puhelin	(03) 569 1120
postiosoite	PL 34	37801 AKA	telefax	(03) 5691 3616
internet	http://www.akaa.fi		email	akaan.kaupunki@akaa.fi

int. +358 3 569 1120
 int. +358 3 5691 3616

Opiskelijan vastuut

3.1 Sitoudun toimimaan tutkimus- ja ammattieettisten periaatteiden mukaisesti. Sitoudun pitämään luottamuksellisena tiedonhankinnan yhteydessä saamani tiedot ja sellaiset asiakirjat ja aineistot, jotka pitää niiden luonteen ja niihin liittyvän ilmeisen salassapitointressin vuoksi ymmärtää luottamuksellisiksi.

Olen valmis toimittamaan valmiin opinnäytetyöni kaikille siihen osallistuneille osapuolille.

Tätä sopimusta on tehty kaksi samanlaista kappaletta, yksi kummallekin sopijapuolelle.

Akaa 28.10.2021

Anneli Säteri

varhaiskasvatusjohtaja

Riina Mannismäki

opinnäytetyön tekijä

AKAAN KAUPUNKI

käyntiosoite	Myllytie 3	37800 AKA	puhelin
postiosoite	PL 34	37801 AKA	telefax
internet	http://www.aka.fi		email

(03) 569 1120	int. +358 3 569 1120
(03) 5691 3616	int. +358 3 5691 3616
akaan.kaupunki@aka.fi	

Liite 2. Kyselylomakkeen saatekirje

SAATEKIRJE

Arvoisa varhaiskasvatusta käyttävän lapsen huoltaja

Opiskelen Seinäjoen ammattikorkeakoulussa geronomin tutkintoon johtavassa koulutuksessa.

Teen opinnäytetyötä huoltajien näkemyksistä lasten ja ikäihmisten välisestä yhteistyöstä, yhteistyön merkityksestä ja laadusta.

Tutkimuksen tekemiseen on saatu Akaan kaupungilta asianmukainen lupa. Kyselylomakkeita käsitellään luottamuksella. Aineiston käsittelyn jälkeen kyselylomakkeet hävitetään. Opinnäytetyö tullaan julkaisemaan netissä osoitteessa www.theseus.fi

Vapaaehtoiseen kyselyyn vastataan nimettömänä ja se palautetaan lapsen päiväkotiin.

Vastaukset ovat minulle ensiarvoisen tärkeitä, jotta saan mahdollisimman kattavan kuvan Akaassa asuvan lapsen ja ikäihmisen välisestä yhteistyöstä ja huoltajan näkemyksen lapsen ja ikäihmisen yhteistyön merkityksestä.

Ystävällisesti pyydän teitä vastaamaan kyselyyn 30.11.2021 mennessä.

Lämmin kiitos vaivannäöstä!

Ystävällisin terveisin,

Riina Mannismäki, riina.mannismaki@seamk.fi

Liite 3. Kyselylomake

KYSELYLOMAKE

Vastaa kysymyksiin **rastittamalla** sopivammaksi katsomasi vaihtoehto tai kirjoittamalla vastaus sille annetulle viivalle. Jos perheessä on useampi varhaiskasvatusta käyttävä lapsi, jokaisen lapsen kohdalta täytetään oma lomake.

1. Lapsen ikä:

1 vuotta

2 vuotta

3 vuotta

4 vuotta

5 vuotta

2. Lapsella on elossa olevia isovanhempia yhteensä (kaikki isovanhemmat ylenevässä polvessa: isovanhemmat, isoisovanhemmat jne.):

0

1

2

3

4

5 tai useampi

Yli 65-vuotiaat isovanhemmat (kaikki yli 65-vuotiaat isovanhemmat ylenevässä polvessa: isovanhemmat, isoisovanhemmat jne.)

3. Yksi tai useampi lapsen isovanhempi on yli 65-vuotias:

kyllä

lapsella ei ole yhtään isovanhempaa tai he ovat alle 65-vuotiaita, siirry kysymykseen 10

4. Lähin isovanhemmista asuu:

alle 10 km päässä

10 - 50 km päässä

50 - 200 km päässä

yli 200 km päässä

5. Kuinka usein lapsi tapaa jonkun isovanhemmistaan?

vähintään 2 kertaa viikossa

noin kerran viikossa

noin kerran kuukaudessa

noin 4 kertaa vuodessa

noin 2 kertaa vuodessa tai harvemmin

lapsi ei tapaa ketään isovanhemmistaan

6. Millä muulla tavoin lapsi on yhteydessä isovanhempiinsa? Voit valita useamman vaihtoehdon.

puhelimitse

postitse

sähköpostitse

muuten, miten?

lapsi ei ole yhteydessä mitenkään

7. Mitä lapsi tekee isovanhempiensa kanssa? Numeroi: 1=eniten....5=viidenneksi eniten. Valitse korkeintaan 5 kohtaa.

leikkii

lukee kirjoja yhdessä isovanhemman kanssa

juttelee isovanhemman kanssa

on mukana kotiaskareiden tekemisessä

liikkuu luonnossa

käy seurakunnan tilaisuuksissa

käy erilaisissa tapahtumissa

on isovanhemman seurassa, mutta puuhastelee omiaan

katsoo televisiota tms.

jotain muuta, mitä?

näkee vain ohimennen

8. Lapsen ja isovanhemman välisessä vuorovaikutuksessa toteutuu:

Voit valita useamman vaihtoehdon.

perinteiden siirtäminen

arvojen siirtäminen

uskonnon harjoittaminen

hoivan antaminen lapselle

lapsi auttaa ikäihmistä

molemminpuolinen auttaminen

jotain muuta, mitä?

9. Lapsi on tekemisissä isovanhempien kanssa mielestäni:

liian vähän, mistä asia mielestäsi johtuu?

sopivasti

liian paljon, mistä asia mielestäsi johtuu?

Muut yli 65-vuotiaat ikäihmiset (kysymykset koskevat tästä eteenpäin pelkästään muita ikäihmisiä kuin isovanhemmat)

10. Kuinka usein lapsi tapaa ikäihmisiä?

vähintään 2 kertaa viikossa

noin kerran viikossa

noin kerran kuukaudessa

noin 4 kertaa vuodessa

noin 2 kertaa vuodessa tai harvemmin

lapsi ei tapaa heitä

11. Mitä kautta yhteyksiä lapsen ja ikäihmisen / ikäihmisten välille on syntynyt?

Voit valita useamman vaihtoehdon.

ikäihminen on kaukaisempi sukulainen kuin isovanhempi

ikäihminen on naapuri

muuta kautta, mitä?

lapselle ei ole syntynyt yhteyksiä ikäihmisiin

12. Millaisissa tilanteissa lapsi tapaa ikäihmisiä useimmiten?

Numeroi: 1=eniten....3=kolmanneksi eniten. Valitse korkeintaan 3 kohtaa.

vierailulla ikäihmisen kotona

ikäihminen vierailee lapsen kotona

erilaisissa tilaisuuksissa ja tapahtumissa

hoivakodissa, sairaalassa tai muussa vastaavassa paikassa

ohimennen esimerkiksi kauppareissulla

muissa tilanteissa, missä?

13. Mitä lapsi tekee ikäihmisen / ikäihmisten kanssa?

Numeroi: 1=eniten....5=viidenneksi eniten. Valitse korkeintaan 5 kohtaa.

leikkii

lukee kirjoja yhdessä ikäihmisen kanssa

juttelee ikäihmisen kanssa

on mukana kotiaskareiden tekemisessä

liikkuu luonnossa

- käy seurakunnan tilaisuuksissa
 - käy erilaisissa tapahtumissa
 - on ikäihmisen seurassa, mutta puuhastelee omiaan
 - katsoo televisiota tms.
 - jotain muuta, mitä?
-

- näkee vain ohimennen

14. Lapsen ja ikäihmisen / ikäihmisten välisessä vuorovaikutuksessa toteutuu:

Voit valita useamman vaihtoehdon.

- perinteiden siirtäminen
 - arvojen siirtäminen
 - uskonnon harjoittaminen
 - hoivan antaminen lapselle
 - lapsi auttaa vanhusta
 - molemminpuolinen auttaminen
 - jotain muuta, mitä?
-

Kehittämistarpeet: (koskien muita ikäihmisiä kuin isovanhempia)**15. Lapsi on tekemisissä muiden ikäihmisten kanssa mielestäni:**

liian harvoin, mistä asia mielestäsi johtuu?

sopivan usein

liian usein, mistä asia mielestäsi johtuu?

16. Toivoisin lapsen tapaavan ikäihmisiä. Voit valita useamman vaihtoehdon.

vierailulla ikäihmisen kotona

ikäihminen vierailee lapsen kotona

erilaisissa tilaisuuksissa ja tapahtumissa

hoivakodissa, sairaalassa tai muussa vastaavassa paikassa

ohimennen, vaikka kauppareissulla

muissa tilanteissa, missä?

17. Minkä tahon toivoisit järjestävän toimintaa, missä lasten ja ikäihmisten vuorovaikutus toteutuu? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- varhaiskasvatuksen
 - kunnan esim. vanhustalouden
 - seurakunnan
 - järjestöjen
 - muun tahon, mikä?
-

18. Millaista lapsia ja ikäihmisiä yhdistävää toimintaa toivoisit järjestettävän? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- ikäihmisten satunnaisia vierailuja päiväkodissa
 - ikäihmisten säännöllisiä vierailuja päiväkodissa
 - lasten satunnaisia vierailuja esim. vanhusten palvelutalossa
 - lasten säännöllisiä vierailuja esim. vanhusten palvelutalossa
 - tapahtumia, tempauksia tai muuta sen kaltaista
 - varamummo / varapappa – toimintaa tai muuta sen kaltaista
 - jotain muuta, mitä?
-

19. Rastita kumpi vaihtoehto huoltajan näkökulmasta olisi sinulle mieluisampi:

päiväkotia ja koulu olisivat samassa rakennuksessa tai välittömässä läheisyydessä

päiväkotia ja vanhusten palvelutalo olisivat samassa rakennuksessa tai välittömässä läheisyydessä

Lämmin kiitos ajastasi ja arvokkaista vastauksistasi.

Lopuksi, annatko lapsen katsoa alla olevaa kuvaa ja kerro lyhyesti mitä lapsi kuvasta kertoo:

Kuva 1. Two old friends taking a stroll through the fields, talking about old times (Umstätter).